

Journal of Endowment
& Charity Studies
<https://ecs.ui.ac.ir/?lang=en>

Journal of Endowment & Charity Studies

E-ISSN: 2980-9444

Vol. 2, No.2, Autumn & Winter, 2024, pp 241-264

Received: 14/01/2024 Accepted: 22/09/2024

Research Paper

Social Activists' Understanding and Perception of Categories Affecting Women's Charitable Activities (Case of Study: Isfahan City)

Horieh Rabbani Isfahani *

Assistant Professor, Faculty of Theology and Ahl al-Bayt Education, Isfahan University, Isfahan, Iran
h.rabbani@theo.ui.ac.ir

Introduction

Charitable activity has long been favored by different sections of society and provides a suitable ground for women's participation in society. Some historical periods, such as the Safavid period, were the peak of women's activity in this field, and one of its results was the solution to many social challenges. But with time, this growth in women's voluntary charitable participation has been stopped or very slow, which has provided the basis for society not benefiting from this powerful potential. Meanwhile, the global approach to this issue shows its expansion in different countries; As a result, it seems necessary to analyze the understanding and perception of social activists about the factors that contribute to the promotion of this issue. In this article, an attempt is made to answer these questions: What factors contribute to the increase of women's participation in voluntary charitable activities? What are the solutions to increase the presence of women as half of the existing and actual social potential that can be the basis of fundamental changes in society in this field?

Research Methodology

To investigate the understanding and perception of social activists (and not only women) regarding women's charitable activities in Iran, an interview was conducted with 30 women and men from Isfahan city in the age range of 17-54 years and education degree from high school to doctorate. The interviewees were selected from both sexes so that the difference of views in terms of gender was also investigated. This interview is semi-structured and its analysis is done through the thematic analysis method (primary and secondary coding, conceptual order, analysis of results) and compiling the network of themes. To increase the reliability, the codes were entered into Macq da2018 software and the results of research and analysis were examined.

The interviewees were selected through targeted sampling according to the qualitative method. To increase the credibility of the research, it has been tried to conduct research from different ages, considering the generational changes in different decades. Also, according to Inglehart's theory about the effect of education level on charitable activities, the level of education from high school to doctorate was considered to take into account the opinions of different educational levels. After each interview, analysis, and coding were done, and after 26 interviews, we reached theoretical saturation, but to ensure that, 4 more interviews were also conducted.

Findings

Based on the results of the research, 4 main categories under the title of formation platform, interveners, type of activity, and solutions were extracted as effective factors in women's charitable participation, the lack of which is one of the obstacles to promoting women's voluntary participation.

---

*Corresponding Author

Rabbani Isfahani, H. (2024). Social activists' understanding and perception of categories affecting women's charitable activities (Case of study: Isfahan City), *Journal of Endowment & Charity Studies*, 2(2), 241-264.

2980-9444 ©The Author(s). Published by University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>).

[10.22108/ECS.2024.140426.1091](https://doi.org/10.22108/ECS.2024.140426.1091)

Conclusions

Regarding the formation platform category, effective factors on women's charitable participation were extracted into two categories of selective codes: common factors and specific factors. Common factors are factors that are similar between women and men and gender differences are not very effective in them, which are in two parts of the core codes: 1-A human-natural factors, and 1-B religious factors, and 2- special factors that are influenced by the characteristics of Gender. Gender difference was not involved in people's innate tendency to do good deeds, and the nature of humans is the factor of tendency towards these activities and provides the ground for doing them in a way that can be seen in the results of the upcoming research; In other words, philanthropy is a special form of love that is rooted in human nature and manifests voluntarily and with the awareness of a human being towards another human being. Among the other factors that were very effective in carrying out charitable activities from the perspective of the interviewees were religious factors and motivations, which were defined under the influence of religious upbringing and norms. This issue originates from the dependence of attitudes on value. In the section on special factors that are based on the effect of gender differences, the results of the research indicate that the innate talent of most women in this field was considered and they expressed the female gender background as very susceptible and a positive factor in doing good work. They stated factors such as genetic conditions, feelings, maternal emotions, more free time, and less concern than men, among the factors affected by gender affecting charitable activities. Another category that is influential in the context of the formation of conditions is the level of familiarity with charitable activities, which is placed under the headings of general-specific familiarity made by the researcher. General awareness means that a person is not completely alien to the activities at the beginning and has a relative understanding of these activities, but special awareness refers to a deep and specialized understanding of these activities. The results of the research confirm that there is almost no one who lacks any kind of awareness and familiarity about performing charitable activities and the need for it, and this refers to the cultural and educational contexts of the society, religious contexts, and orders of the Qur'an and religious elders. The higher the level of familiarity goes from general awareness to specific familiarity, the higher the level of participation and the more effective it is in the process of expanding the platform for the formation of voluntary contributions. Based on the results of the research, women's awareness of charitable activities and related matters was general, and the knowledge of expertise in Iran was low and the need to improve it was evident. In the category of effective factors in women's voluntary charitable activities, they are classified into two categories: A- way of getting to know each other and B- social trust. The way and type of women's familiarity with charitable affairs is one of the effective interventions on the amount of charitable activities of women. Doing these things, which are considered among the most valuable things in society, is the duty of all the educational forces of the society, i.e. family, school, media, and various social institutions. According to the results of the research, almost one-third of the activists expressed their familiarity with the good atmosphere through the media, especially television and social networks. Regarding the impact of the media as the highest level of effectiveness in getting to know women, almost half of the interviewees stated that the impact of the national media was positive and one-third stated that it was insufficient and lacking and weak in this area. The interviewees also mentioned the impact of social networks in increasing women's participation in these matters. Those in favor of the positive effect of television pointed to special programs such as Honeymoon or Khandwaneh in the past years in promoting good deeds and also pointed to the effect of special days of the year such as Muharram and Safar and especially Ramadan. The family is one of the other institutions that influence the participation of good in people, especially girls. The family, in the role of the first and one of the most important social institutions, affects the personality of people (children) in adulthood, and theorists in the field of family sociology, confirming this, believe that the first social institution that is responsible for internalizing or institutionalizing values and norms is the family institution. This is especially seen in the case of girls spending a long time in the family environment. The charitable activity of women and girls is also one such valuable affair, whose basic foundation is provided and institutionalized by the family in many cases directly and indirectly. According to the results of the research, one-fifth of the activists in question had been introduced to charity by their family and had often seen this type of activity from their father or mother. The result of the research is evident. The topic of social trust in charitable contributions is a common concept and being male or female did not have much effect on it. According to the results of the research, functional or thematic trust is more popular among activists, and more than half of the interviewees were inclined to benevolent voluntary activities in official organizations and charities. This is related to the issue of people's capital and social trust in official institutions and shows the level of social trust. On the other hand, some interviewees stated that they did not trust official organizations and were willing to do charitable activities as individuals or informal organizations. They expressed reasons for not trusting these organizations as corruption of these organizations, waste of money, lack of transparency, and lack of accountability of these organizations.

Keywords:

Activists, Participation, Charitable activity, Women.

مطالعات وقف و امور خیریه

دوره ۲، شماره ۲، پاییز و زمستان ۱۴۰۳، ص: ۲۶۴-۲۴۱

مقاله پژوهشی

درک و تصور کنشگران اجتماعی از مقوله‌های مؤثر بر فعالیت نیکوکارانه زنان (مورد مطالعه: شهر اصفهان)

رَبانی اصفهانی، حوریه^۱ *

استادیار دانشکده الهیات و معارف اهل بیت (س)، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

h.rabbani@theo.ui.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۲۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۷/۱

چکیده

فعالیت نیکوکارانه از دیرباز مورد علاقه اقشار مختلف جامعه بوده است و زمینه مناسبی برای مشارکت زنان در اجتماع فراهم می‌سازد. برخی ادوار تاریخی همچون صفویه، اوج فعالیت زنان در این عرصه بوده که از نتایج آن حل بسیاری از چالش‌های اجتماعی است. ولیکن با گذشت زمان، افول حضور زنان در این عرصه و محدود بودن نوع آنها دیده می‌شود. باتوجه به اینکه انجام دادن چنین فعالیت‌هایی در بیشتر مواقع داوطلبانه و با اثربخشی بسیار در حل چالش‌های جامعه است، حضور خیل عظیم بانوان در این عرصه فواید بسیاری را برای جامعه دارد؛ بنابراین، بررسی درک و تصور کنشگران در این خصوص لازم است. پژوهش حاضر با هدف تبیین درک کنشگران اجتماعی (زنان و مردان) از عوامل مؤثر بر مشارکت نیکوکارانه زنان و با رویکرد کیفی و روش تحلیل تماتیک این موضوع را بررسی کرده و با استفاده از ابزار مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و با اعمال معیار اشباع نظری، مقوله‌های مؤثر در این خصوص را استخراج کرده است. نتایج پژوهش، ۴ حوزه بستر شکل‌گیری (فاکتورهای اثربخش مشارکت، سطح آشنایی)، عوامل اثربخش (نحوه آشنایی زنان، اعتماد اجتماعی)، نوع فعالیت (حمایت مالی - غیرمالی) و راهکارها (فردی، خانوادگی، اجتماعی) را از مقوله‌های مؤثر در این عرصه می‌داند.

واژه‌های کلیدی: کنشگران، مشارکت، فعالیت نیکوکارانه، زنان.

*نویسنده مسئول

رَبانی اصفهانی، ح. (۱۴۰۳). درک و تصور کنشگران اجتماعی از مقوله‌های مؤثر بر فعالیت نیکوکارانه زنان (مورد مطالعه: شهر اصفهان).

مطالعات وقف و امور خیریه، ۲(۲)، ۲۶۴-۲۴۱.

2980-9444 © The Author(s). Published by University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

[10.22108/ECS.2024.140426.1091](https://doi.org/10.22108/ECS.2024.140426.1091)

۱- مقدمه و بیان مسئله:

انجام‌دادن کار خیر که نوعی مشارکت و فعالیت اجتماعی است، بسیار ارزشمند بوده و در همه ادیان الهی به آن سفارش شده است. اهمیت این کار به گونه‌ای است که اولین مشارکت‌های خیرخواهانه را ادیان الهی همچون یهود، مسیح، زرتشت و اسلام پایه‌ریزی کرده‌اند (طیب‌نیا و ربانی، ۱۳۹۷: ۱۱-۱۹). این موضوع در اسلام اهمیت مضاعف دارد؛ به طوری که علاوه بر انجام‌دادن آن، به شتاب‌کردن در آن به‌ویژه در حل مسائل اجتماعی به نیت تقرب الی الله و آمرزش انسان (آل عمران، ۱۳۳) تأکید شده است.

در ایران امور خیریه از زمان پیش از اسلام وجود داشته و در تعالیم زرتشت، خیرخواهی تفکری بوده است که آنها را موظف می‌کرده که یک دهم درآمد خود را برای داد و دهش و کمک به فقرا صرف کنند؛ چنان‌که در اوستا چنین آمده است: «اهورامزدا از کسی خشنود است که بینویان را دستگیری کند»^۱ (امیددانی، ۱۳۷۲: ۴۶). به همین جهت، ورود اسلام به ایران زمینه‌ساز اعتلا (نه شروع) انجام‌دادن امور خیر و مشارکت اقشار مختلف مردم شده است؛ ولیکن در خصوص زنان به دلیل پتانسیل‌های اقتصادی اسلامی همچون مهریه، نفقه، ارث و... تأثیر مضاعفی داشته و حضور زنان در این حوزه در دوران پیامبر و ائمه به‌واسطه نظام فکری این بزرگواران آن را تقویت کرده است. در طی سالیان گذشته می‌توان عصر صفویه را دوران طلایی مشارکت نیکوکارانه زنان دانست که در آن، به دلیل ایجاد بستر مناسب، حضور زنان اقشار مختلف جامعه به‌ویژه زنان ثروتمند یا مرتبط با دربار در حوزه نیکوکاری پررنگ بوده و بسیاری از اموال آنان از طریق وقف در امور مختلف صرف شده است. موارد مصرف این گونه دارایی‌ها غالباً ساخت ابنیه عمومی و عام‌المنفعه (تعالی اقتصادی) و در برخی مواقع، برای تداوم آموزش و فرهنگ و کمک به تقویت علم و دانش (تعالی علمی - فرهنگی) بوده است؛ به گونه‌ای که بسیاری از نهادهای آموزشی عصر صفوی به همت زنان مرفه این عصر دایر شده بود (زرین بافت شهر، ۱۳۸۴: ۹۳) که زمینه رشد فرهنگی جامعه را فراهم و کاستی حاکمیتی را جبران می‌کرد.

اما با گذشت زمان، رشد در زمینه مشارکت داوطلبانه خیرخواهانه زنان، متوقف یا بسیار کند شده که باعث شده است جامعه از این پتانسیل قدرتمند بی‌بهره بماند. این درحالی است که رویکرد جهانی به این موضوع، گسترش آن را در کشورهای مختلف نشان می‌دهد، در نتیجه، واکاوی درک و تصور کنشگران اجتماعی از عوامل زمینه‌ساز ارتقای این امر، ضروری به نظر می‌رسد. در این مقاله سعی بر آنست تا به این سئوالات پاسخ داده شود: چه عواملی زمینه‌ساز افزایش حضور زنان در فعالیت‌های خیرخواهانه داوطلبانه می‌شود؟ راهکارهای افزایش حضور زنان، که نیمی از پتانسیل باقوه و بالفعل اجتماعی هستند و می‌توانند زمینه‌ساز تحولات اساسی در جامعه شوند، چیست؟ برای پاسخ به این سئوالات از رویکرد کیفی استفاده شده است و با انتخاب روش تحلیل تماتیک و ابزار مصاحبه نیمه‌ساخت‌یافته، تلاش شده درک و تصور کنشگران اجتماعی (نه فقط زنان) در این خصوص تبیین و مقوله‌های اثربخش در ارتقای آن بیان شود.

۲- ادبیات پژوهش

۱-۲ پیشینه تحقیق:

در زمینه فعالیت داوطلبانه زنان در امور خیرخواهانه، برخی تحقیقات انجام‌شده مرتبط بدین شرح است: طیب‌نیا و ربانی (۱۳۹۷) در کتاب *به توان ایران (درآمدی بر امور خیرخواهانه در ایران)* تاریخچه امر خیر در ایران را بررسی کرده‌اند و سپس آسیب‌های این حوزه در کشور و راهکارها در این زمینه را بیان کرده‌اند. این کتاب در بخش‌هایی

^۱ خشتر مچا اهورایی آیم در گوئیوددت واستارم

به صورت جزئی روند فعالیت زنان در این عرصه را نیز بررسی کرده است. همچنین، مقاله‌ای از این دو نویسنده با عنوان بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت زنان در فعالیت‌های داوطلبانه خیرخواهانه (۱۳۹۷) این موضوع را به طور خاص و با روش توصیفی - تحلیلی و ابزار کتابخانه‌ای بررسی و عوامل مؤثر بر مشارکت زنان را بیان کرده است.

محبوبی شریعت‌پناهی (۱۳۹۶) در رساله دکتری با عنوان ارائه الگوی مشارکت سازمان‌های مردم‌نهاد در دسترسی زنان به حقوق اجتماعی در ایران (مورد مطالعه: شهر تهران)، با رویکرد ترکیبی به واکاوی اسنادی و فرایند بومی‌سازی شاخص‌ها، شاخص‌های حقوق اجتماعی زنان برابر با آموزش، تحصیل، دانش و آگاهی، اشتغال، بهداشت عمومی، سلامت و مراقبت پزشکی، تأمین رفاه و خدمات اجتماعی و در نهایت مشارکت آموزشی، اجتماعی و فرهنگی پرداخته است. نتایج پژوهش نشان داد که براساس نظر جامعه نمونه در بخش کمی فرضیه اصلی، الگوی مشارکت سمن‌ها در دسترسی زنان به حقوق اجتماعی در ایران الگوی یکپارچه، شبکه‌ای و بومی شده تعاملی نیست. همچنین، یافته‌ها حاکی از آن است که جایگاه سمن‌ها در ایران اثرگذاری و قدرت نفوذ پایینی دارد و فرضیه داشتن تعامل زیاد سازمان‌های مردم‌نهاد با نهادهای رسمی را رد کرد. یافته‌های بخش کیفی نیز حاکی از آن است که مطالعه عملکرد سمن‌های مورد مطالعه در دسترسی زنان به حقوق اجتماعی در خصوص ابعاد پنجگانه حقوق اجتماعی نشان می‌دهد فعالیت سمن‌ها بیشتر مبتنی بر ابزار آموزش و به صورت مشارکتی فعالانه است اما در زمینه سیاست‌گذاری در حوزه حقوق اجتماعی زنان، مشارکت سمن‌ها به سمت منفعلانه تمایل دارد. در این پژوهش، عوامل مؤثر بر مشارکت و درک و تصور کنشگران بررسی نشده است.

ماجدی و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیقی با عنوان شناسایی شاخص‌های مؤثر بر مشارکت زنان در طرح‌های توسعه شهری، شاخص‌های مؤثر بر مشارکت زنان (خاص توسعه شهری و نه به طور عام) و لزوم استفاده از مشارکت زنان در طرح‌های توسعه شهری به منزله فرصتی در شهرسازی و ابعاد آن را بررسی کرده‌اند.

محسنی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهش خود با عنوان بررسی عوامل مؤثر بر انگیزه مشارکت زنان در سازمان‌های مردم‌نهاد، با استفاده از روش تحقیق کمی و پیمایش کردن، مهم‌ترین عوامل مؤثر بر انگیزه زنان برای انجام دادن فعالیت در سمن‌ها را رضایت از زندگی، عضویت در سمن‌ها، میزان مصرف رسانه، پایگاه اقتصادی و انسجام خانوادگی بیان کردند.

سلیمان قرقی (۱۳۹۱) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد با عنوان بررسی فرآیند شکل‌گیری سازمان‌های مردم‌نهاد (با تأکید بر سازمان‌های زنان)، از خلال تحولات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی ایران معاصر در دوران پهلوی به دنبال دست‌یابی به مدلی تحلیلی برای شناخت فرآیند شکل‌گیری سازمان‌های مردم‌نهاد (با تأکید خاص بر تشکل‌های زنان) در دوره تاریخی پهلوی اول و دوم است تا به فهم جامعه مدنی کنونی ایران کمک کند. پژوهش حاضر برای پاسخگویی به پرسش چگونه سازمان‌های مردم‌نهاد (با تأکید خاص بر تشکل‌های زنان) به عنوان نمادی از جامعه مدنی در برش‌های تاریخی میان سال‌های ۱۳۵۷-۱۳۰۴ شکل می‌گیرند؟ انجام شده است. برای پاسخ به این پرسش، تصویری کلی از ارتباط جامعه مدنی و فرآیند نوسازی در این دوره تاریخی ترسیم شده است.

مقاله مشارکت زنان در سازمان‌های غیردولتی نوشته فرجی و فعلی (۱۳۸۹) تأثیر سرمایه‌های اجتماعی و فرهنگی و میزان تعاملات زنان در این گونه سازمان‌ها را با روش پیمایشی و ابزار پرسش‌نامه بررسی کرده است. نتایج نشان می‌دهد با ارتقای سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی افراد، میزان مشارکت آنان نیز افزایش می‌یابد.

یافته‌های تحقیق شادی‌طلب (۱۳۸۲) نشان می‌دهد مشارکت مذهبی خیریه‌ای (شرکت در کارهای خیریه، خرید جهیزیه و ...) بیشترین سطح فعالیت نیکوکارانه زنان را در برگرفته و مشارکت‌های دیگر (شرکت در سازمان‌های صنفی و کارگری، گروه‌ها و احزاب سیاسی، تعاونی‌ها و ...) در سطح کمتر از متوسط قرار دارد.

نتایج پژوهش‌های صورت‌گرفته نشان می‌دهد در این تحقیقات دغدغه پژوهشگر، درک و تصور کنشگران درخصوص زمینه‌های ایجاد و افزایش فعالیت نیکوکارانه زنان نبوده یا به‌صورت سطحی و حاشیه‌ای این موضوع بررسی شده است. همچنین، مطالعه کیفی در این حوزه در شهر اصفهان انجام نشده است؛ درحالی‌که فهم عمیق این موضوع می‌تواند زمینه ارتقای فعالیت زنان در عرصه نیکوکاری و کاهش چالش‌های اجتماعی را فراهم کند.

۲-۲- مفاهیم نظری

در این بخش برخی مفاهیم نظری مرتبط با موضوع بیان می‌شود. با توجه به رویکرد کیفی تحقیق، ذکر این مفاهیم فقط به دلیل حساسیت نظری تحقیق است.

یکی از مفاهیم تحقیق مشارکت است. مشارکت^۲ استفاده از منابع شخصی برای سهم شدن در یک اقدام جمعی تعریف می‌شود (محسنی و جاراللهی، ۱۳۸۲: ۱۲). مشارکت فعالیتی جمعی و آگاهانه است که به‌صورت داوطلبانه انجام می‌شود و باعث دخالت شهروندان در امور عمومی، سطوح مختلف تصمیم‌گیری، همکاری مستقیم در ارضای نیازهای اجتماعی، حضور در سازمان‌های مذهبی و غیرمذهبی و انجمن‌ها، و همه فعالیت‌های مؤثر بر حیات اجتماعی می‌شود که مستقیماً به توزیع قدرت مربوط نمی‌شوند و یا عوامل مؤثر در زندگی خصوصی که به‌طور مستقیم با اهداف اقتصادی مرتبط نیستند (جباری، ۱۳۷۸: ۷-۸). سه عامل نفع شخصی، همانندسازی اجتماعی و وابسته به ارزش بودن در مشارکت افراد نقش کلیدی دارد. که در این میان، عامل سوم در این تحقیق کاربرد بیشتری دارد. وابسته به ارزش بودن یعنی هر قدر یک نگرش، با ارزش‌های فرد ارتباط و هم‌خوانی بیشتری داشته باشد، اهمیت آن برای فرد بیشتر و میزان مشارکت در آن بیشتر خواهد بود که این موضوع شامل پیوند ارزش‌های اجتماعی با ارزش‌های فرد و در نتیجه میزان مشارکت اجتماعی نیز است (باستانی، ۱۳۸۷: ۱۹).

پاتنام^۳ و توکویل^۴ نیز به ارتباط دوسویه مشارکت اجتماعی و سرمایه اجتماعی افراد اذعان دارند و معتقدند سرمایه اجتماعی به مشارکت مدنی و بالعکس منجر می‌شود (پاتنام، ۱۳۸۰: ۶۵). مشارکت عمومی، افراد را از انزوا خارج می‌سازد و به سوی منافع جمعی می‌کشاند. از سوی دیگر، سرمایه اجتماعی با تسهیل روابط اجتماعی، دستیابی به اهداف و مشارکت اجتماعی افراد را ارتقا می‌بخشد (خوش‌فر، ۱۳۷۸: ۲۶۲). بوردیو^۵ نیز با تأیید این نظر، سرمایه فرهنگی را نیز در آن مؤثر می‌داند (فرجی و فعلی، ۱۳۸۹: ۴).

اینگلهارت^۶ نیز عواملی مانند موقعیت اقتصادی - اجتماعی، تحصیلات رسمی، سطوح مهارت اطلاعات، مهارت‌های ارتباطی، تجربه‌های شغلی افراد و کاهش تفاوت‌های جنسی در وظایف سیاسی را در مشارکت افراد در جامعه مؤثر می‌داند (اینگلهارت، ۱۳۷۳: ۲۴). وی درخصوص مشارکت زنان سه عامل را باعث افزایش مشارکت آنان در مغرب‌زمین بیان می‌دارد: ارتقای تحصیلات، ارتقای اطلاعات سیاسی و تغییر هنجارهای حاکم بر مشارکت زنان که کمتر بر نیازهای آنی تأکید دارند و بر حق ابراز نظر تأکید می‌کنند (اینگلهارت، ۱۳۷۳: ۳۷۸). میزان این مشارکت، در امور مدنی همچون شرکت در سازمان‌های صنفی، گروه‌ها، احزاب سیاسی و تعاونی‌ها کم و میانگین مشارکت خیریه‌ای همچون شرکت در هیئت‌ها، روضه‌ها، کارهای خیریه، سفره‌ها، جلسات قرآن و جشن‌های مذهبی بسیار بیشتر از سایر انواع مشارکت است (فرجی و فعلی، ۱۳۸۹: ۱۷۶).

² Participation

³ Putnam

⁴ Tocqueville

⁵ Pierre Bourdieu

⁶ Englehart

اعتماد اجتماعی مفهوم دیگری است که در فرآیند روابط اجتماعی بین افراد و سازمان‌های اجتماع تبلور می‌یابد. بدین صورت که هرچه میزان اعتماد اجتماعی میان افراد و گروه‌ها و سازمان‌های اجتماعی به جامعه بیشتر باشد، به همان میزان روابط اجتماعی از شدت، تنوع، ثبات و پایداری بیشتری برخوردار است؛ بنابراین، اعتماد اجتماعی نتیجه تعاملات اجتماعی موجود و گروهی انجمن‌ها و فعالیت‌های اجتماعی است. به‌خصوص اگر این اعتماد از سطح فردی به سطح اجتماعی انتقال یابد، سرمایه‌ای با ارزش تلقی می‌شود. پاتنام اعتماد را یکی از مؤلفه‌های حیاتی و اساسی سرمایه اجتماعی می‌داند. براساس دیدگاه او، سرمایه اجتماعی را می‌توان شبکه‌هایی از انجمن‌های ارادی و خودجوش معرفی کرد که به وسیله اعتماد، گسترش یافته‌اند. اعتماد و مشارکت به‌طور متقابل به یکدیگر وابسته‌اند. اعتماد از زندگی گروهی پدید می‌آید و در همان زمان، امکانات خودجوش را برای شکل‌گیری و تشکل انجمن‌ها فراهم می‌کند (پاتنام، ۱۳۸۰: ۶۵). وی همچنین عقیده دارد اعتماد، همکاری را آسان می‌کند و هرچه سطح آن در جامعه‌ای بیشتر باشد، احتمال همکاری هم بیشتر خواهد بود و همکاری نیز متقابلاً اعتماد را ایجاد می‌کند. اعتماد که یکی از عناصر ضروری تقویت همکاری است، عنصری غیراختیاری و ناآگاهانه نیست. اعتماد مستلزم پیش‌بینی رفتار بازیگر مستقل است. شما برای انجام دادن کاری صرفاً به این دلیل که فردی (یا نهادی) می‌گوید آن را انجام خواهد داد، به او اعتماد نمی‌کنید بلکه تنها به این دلیل به او اعتماد می‌کنید که باتوجه به شناخت‌تان از خلق و خو، توانایی و انتخاب‌های ممکن او و تبعاتشان حدس می‌زنید که او از پس انجام دادن کار برخوردار خواهد آمد. در جوامع کوچک این پیش‌بینی براساس چیزی انجام می‌شود که برنارد ویلیامز آن را اعتماد صمیمانه می‌نامد؛ یعنی اعتمادی که به آشنایی نزدیک با فرد بستگی دارد، اما در جوامع بزرگ‌تر و پیچیده‌تر اعتمادی غیرشخصی‌تر یا شکل نامستقیمی از اعتماد ضرورت دارد (پاتنام، ۱۳۸۰: ۲۹۲).

از دیدگاه جامعه‌شناختی دست‌کم سه شکل از اعتماد مشتمل بر اعتماد بین‌شخصی، اعتماد تعمیم‌یافته و اعتماد نهادی قابل تشخیص است: الف) اعتماد بین شخصی که براساس روابط مستقیم و چهره‌به‌چهره شناخته می‌شود و مبتنی بر روابط بین فردی است. اعتماد بین شخصی در ارتباط با تعامل و روابط میان اعضای خانواده، دوستان، همکاران و دیگر نمونه‌های مشابه تجلی می‌یابد (غفاری، ۱۳۸۳: ۱۳). ب) اعتماد تعمیم‌یافته که می‌توان آن را داشتن حسن‌ظن به افراد جامعه جدای از تعلق آنها به گروه‌های قومی و قبیله‌ای تعریف کرد (امیرکافی، ۱۳۷۴: ۹). ج) اعتماد نهادی: این تعریف، به میزان مقبولیت، کارآمدی و اعتمادی که مردم به نهادها دارند اشاره دارد. دوگان معتقد است بازتاب فقدان اعتماد به نهادها در اغلب مواقع نتیجه بی‌اعتمادی به افرادی است که عهده‌دار امور آن نهادها هستند (دوگان، ۱۳۷۴: ۱۰)؛ بنابراین، میزان این نوع از اعتماد برحسب نوع ارزیابی مردم از کارکنان این نهادها در اداره‌ها و نهادهای مختلفی است که افراد در زندگی روزمره خود با آنها ارتباط دارند.

می‌توان ادعا کرد در جوامع سنتی که الگوی خاص‌گرایی در آن حاکم است، اعتماد بین فردی یا اعتماد به افراد، آشنا به چشم می‌خورد و برای همین می‌توان آن را اعتماد سنتی نیز خواند. نوع دوم و سوم اعتماد که عموماً در جوامع مدرن به چشم می‌خورد، اصطلاحاً اعتماد مضمونی یا کارکردی خوانده می‌شود (زاهدی و اوجاقلو، ۱۳۸۴: ۱۰۳) و این انواع اعتماد در مشارکت اجتماعی افراد بسیار مؤثر است.

مبحث دیگری که باید به آن توجه شود، نقش جنسیت در مشارکت‌های داوطلبانه است. انتظارات غالب در یک جامعه درباره فعالیت‌ها و رفتارهایی که مردان یا زنان می‌توانند یا نمی‌توانند در آنها درگیر شوند، سبب می‌شود افراد بنا بر جنسیت خود نقش‌هایی را ایفا کنند که نقش‌های جنسیتی نامیده می‌شود (بستان، ۱۳۸۵، ۸). جنسیت و عوامل جنسیتی از مهم‌ترین ملاک‌های اجتماعی فرهنگی برای دسته‌بندی افراد جامعه به شمار می‌آید و یکی از مهم‌ترین ابعاد ساخت هویت فردی و نیز یکی از معیارهای اصلی شناخته‌شدن افراد در جامعه است (دهقانی و صفورایی، ۱۳۹۷: ۳). بیولوژیست‌ها و پژوهشگران پس

از بررسی‌ها و تحقیق‌های متعدد به این نتیجه دست یافتند که رفتارهای ذهنی و فکری زنان و مردان در پاره‌ای از صفات اصلی، به صورت ذاتی با هم فرق دارد و تحت تأثیر جنسیت، به گونه‌ای متفاوت از یکدیگر عمل می‌کنند. در تبیین موضوع جنسیت و ارائه رفتار نوع‌دوستانه، زیست‌شناسان تلاش دارند تفاوت‌های بین زن و مرد را برحسب ویژگی‌های فیزیولوژیک تبیین کنند. آنان معتقدند زنان و مردان از نظر هورمون‌ها، کروموزم‌ها و اندازه مغز و ژن‌ها با یکدیگر تفاوت دارند (گیدنز، ۱۳۸۶: ۱۵۶). همچنین، تحقیقات میلز و گروسک (۱۹۹۱) نشان می‌دهد از آنجاکه زنان رفتارهایشان را کمتر به علل درونی نسبت می‌دهند، بیشتر از مردان به رفتار نوع‌دوستانه تمایل دارند. برخی پژوهش‌ها در حیطه جامعه‌شناسی نیز بیانگر آن هستند که زنان نوع‌دوست‌تر از مردان هستند. محققانی همچون رایس و گروسک (۱۹۷۵)، گروسک و ردلر (۱۹۸۰)، برگ (۱۹۸۴) معتقدند زنان به لحاظ اجتماعی شدن که طی آن عاطفی بار می‌آیند و نیز به دلیل نقش‌های جنسیتی، که با گرمی در روابط بین فردی و گرایش به روابط اجتماعی و نیز حساسیت در روابط بین فردی مشخص می‌شود، به برخی رفتارهای نوع‌دوستانه تمایل بیشتری دارند. در مقابل، برخی تحقیقات نیز به تمایل بیشتر مردان نسبت به زنان برای انجام اعمال نوع‌دوستانه اذعان دارند (احمدی، ۱۳۸۸: ۲۷).

از دیگر مباحث مدنظر در فعالیت‌های داوطلبانه، تأثیر رسانه بر این موضوع است. براساس رویکرد کارکردگرایی، رسانه‌ها یکی از عناصر زیرمجموعه نظام محسوب می‌شوند که بخش‌های مختلف نظام را به یکدیگر مرتبط می‌سازند و ضمن تأمین نظم و یکپارچگی درونی نظام، ظرفیت پاسخ‌گویی آن را در بحران‌ها براساس واقعیت‌ها افزایش می‌دهند (مهدی‌زاده، ۱۳۹۶: ۴۶) و بالتبع در میزان و نوع مشارکت داوطلبانه مؤثر هستند.

باتوجه به مطالب ذکرشده، مشارکت در فعالیت‌های داوطلبانه خیرخواهانه یکی از ارزش‌های مشترک است که در دیدگاه‌های مختلف و با زاویه ورودهای متفاوت همچون بررسی جنسیتی، قابل طرح و بررسی است. به بیان دیگر، از یک سو می‌توان بیان کرد که نیکوکاری زنانه، مؤلفه‌ای فرهنگی است و در نظام فرهنگی جامعه ریشه دارد و از سوی دیگر می‌توان گفت این مؤلفه تحت تأثیر نظام اجتماعی و شخصیتی کنشگران اجتماعی قرار دارد که بر این مبنای اثرگذاری متغیرهای اجتماعی و فردی بر آن قابل تأمل است. این موضوع می‌تواند به منزله پتانسیل پر قدرتی برای به‌کارگیری زنان در عرصه امور خیر به کار گرفته شود و با در نظر گرفتن موارد مؤثر بر افزایش و بهبود مشارکت زنان، در سطح اجتماع تأثیر مثبت بگذارد.

۳- روش تحقیق:

برای بررسی درک و تصور کنشگران اجتماعی (نه فقط زنان) در خصوص فعالیت خیرخواهانه زنان در ایران، با ۳۰ نفر از زنان و مردان شهر اصفهان در بازه سنی ۱۷ تا ۵۴ سال و تحصیلات سیکل تا دکتری مصاحبه انجام شد. مصاحبه‌شوندگان از هر دو جنس انتخاب شدند تا تفاوت دیدگاه‌ها به لحاظ جنسی نیز بررسی شود. این مصاحبه به شکل نیمه‌ساختاریافته و تحلیل آن از طریق روش تحلیل تماتیک (کدگذاری اولیه - ثانویه - انتظام مفهومی - تحلیل نتایج) و تدوین شبکه مضامین صورت گرفته است. برای افزایش اعتبار، کدگذاری‌ها در نرم‌افزار maxq da2018 وارد و نتایج تحقیق و تحلیل‌ها بررسی شد.

مصاحبه‌شوندگان^۷ از طریق نمونه‌گیری هدفمند متناسب با روش کیفی انتخاب شده‌اند. برای افزایش اعتبار پژوهش سعی شد تا باتوجه به تغییرات نسلی در دهه‌های مختلف، مصاحبه‌شوندگان از سنین مختلف باشند. همچنین، باتوجه به نظریه اینگلهارت مبنی بر تأثیر میزان تحصیلات بر فعالیت‌های خیرخواهانه، سطح تحصیلات از دبیرستان تا دکتری انتخاب شد تا

^۷ جدول ۱: پیوست

نظرات طبقات مختلف تحصیلی به دست آید. پس از هر مصاحبه، تحلیل و کدگذاری صورت گرفت که پس از ۲۶ مصاحبه، اشباع نظری حاصل شد ولی برای اطمینان از آن، ۴ مصاحبه دیگر نیز انجام شد.

۴- داده‌های تحقیق و تحلیل آن:

برای انجام دادن هرگونه کنش و فعالیتی وجود زمینه و بستر مناسب، اهمیت فراوانی دارد و صاحب‌نظران به آن توجه دارند. درخصوص زمینه مناسب برای انجام دادن فعالیت نیکوکارانه، یکی از مقوله‌های مستخرج از درک کنش‌گران مقوله بستر شکل‌گیری است. این رویکرد، به ارزش بودن آن موضوع در بستر مدنظر وابسته است؛ یعنی هر قدر یک نگرش، با ارزش‌های فرد هم‌خوانی بیشتری داشته باشد، اهمیت و میزان مشارکت در آن بیشتر خواهد بود که این موضوع شامل پیوند ارزش‌های اجتماعی با ارزش‌های فرد و در نتیجه، میزان مشارکت اجتماعی نیز است (باستانی، ۱۳۸۷: ۱۹).

مقوله دیگری که از نتایج کدگذاری‌ها و به‌گونه‌ای درک مصاحبه‌شوندگان استخراج شد، عوامل اثربخش در انجام دادن فعالیت خیرخواهانه زنان است که عوامل شتاب‌دهنده فعالیت نیکوکارانه زنان را متبادر می‌سازد. نوع فعالیت‌های خیرخواهانه زنان مقوله دیگری است که از طریق نتایج تحقیق به دست آمده و عرصه‌های پررنگ‌تر فعالیت بانوان براساس تصور مصاحبه‌شوندگان استخراج شده است و در نهایت، راهکارهای افزایش مشارکت نیکوکارانه زنان از طریق مقوله‌ها به دست آمده است.

برای رسیدن به اهداف ذکر شده درخصوص درک و تصور کنشگران از فعالیت نیکوکارانه زنان، ابتدا مفاهیم مهم از متن مصاحبه‌ها استخراج شد و کدگذاری اولیه (۱۵۱ کد) و ثانویه (۱۶ کد) صورت گرفت؛ سپس در قالب ۴ مقوله کلی بستر شکل‌گیری، عوامل اثربخش، نوع فعالیت و راهکارها قرار گرفت.

نمودار ۱: عوامل مؤثر بر مشارکت داوطلبانه - خیرخواهانه زنان

Chart 1: Factors affecting women's voluntary-charitable participation

عوامل مؤثر بر مشارکت داوطلبانه - خیرخواهانه زنان									
راهکارهای افزایش مشارکت زنان			نوع فعالیت		عوامل اثربخش			بستر شکل‌گیری فعالیت‌های خیرخواهانه	
راهکارهای فردی	راهکارهای اجتماعی	راهکارهای خانوادگی	حمایت مالی	حمایت غیر مالی	اعتماد اجتماعی	نحوه آشنایی زنان	سطح آشنایی	فاکتورهای اثربخش مشارکت	
آشنایی خاص		آشنایی عام		عوامل دینی		عوامل جنسیتی		عوامل انسانی- فطری	

۱-۴ بستر شکل‌گیری فعالیت‌های خیرخواهانه

شرایط مساعد برای انجام دادن هرگونه فعالیت، در رسیدن به اهداف پیش‌بینی شده بسیار مؤثر است. فعالیت‌های داوطلبانه خیرخواهانه زنان نیز از این امر مستثنی نیست و زمینه و بستر مناسب در شکل‌گیری و گسترش آن بسیار مؤثر است. براساس نتایج تحقیق و کدگذاری‌ها، درک و تصور کنشگران در مقوله اصلی بستر شکل‌گیری فعالیت‌های خیرخواهانه زنان تحت‌تأثیر

دو مقوله فرعی الف- فاکتورهای اثربخش مشارکت و ب- سطح آشنایی قرار دارد که در ادامه به طور مفصل بررسی می‌شود.

الف- فاکتورهای اثربخش مشارکت:

همان‌طور که در مفاهیم نظری هم بیان شد، مشارکت به معنای درگیری ذهنی و روحی اشخاص در موقعیت‌های گروهی است که آنها را برای رسیدن به اهداف گروه و فعالیت در آن و نوعی کنش هدفمند در فرآیند ارتباط بین کنشگر و محیط اجتماعی او برای رسیدن به هدف‌های ازپیش‌تعیین‌شده وا می‌دارد. از منظر جامعه‌شناسی مشارکت در دو معنای ۱- شرکت فعالانه در گروه و ۲- تعلق در گروهی خاص است که در بخش مفاهیم نظری به تفصیل بیان شده است. در تحقیق حاضر، هر دو مفهوم مشارکت از منظر جامعه‌شناسی مدنظر است که براساس کدگذاری و استخراج مقوله‌ها با روش تماتیک، فاکتورهای اثربخش بر مشارکت خیرخواهانه زنان در دو دسته کدهای گزینشی عوامل مشترک و عوامل خاص قرار گرفت. عوامل مشترک، عواملی است که بین زنان و مردان مشابه است و تفاوت‌های جنسیتی در آن چندان اثرگذار نیست که در دو بخش کدهای محوری الف) عوامل انسانی- فطری و ب) عوامل دینی دسته‌بندی شده است. عوامل خاص نیز به عواملی گفته می‌شود که تحت‌تأثیر ویژگی‌های جنسیتی قرار دارد.

الف-۱- عوامل انسانی- فطری

عوامل انسانی- فطری و در رأس آنها انسان‌دوستی از عواملی است که در نوع کنش‌های افراد و مشارکت‌های خیرخواهانه بسیار مؤثر است و به دین یا جنس خاصی محدود نیست. بنابراین، در کنش فطری افراد برای انجام‌دادن نیکوکاری، تفاوت جنسیتی دخیل نبود و فطرت انسان‌ها عامل گرایش به این فعالیت‌ها و به‌گونه‌ای زمینه‌ساز آنهاست؛ نکته‌ای که در نتایج تحقیق هم دیده شد. مصاحبه‌شوندگان زمینه اصلی انجام‌دادن فعالیت‌های خیرخواهانه زنان و مردان را مربوط به فطرت انسان و تمایل قلبی وی برای کمک به هم‌نوع و فارغ از مناسبات جنسیتی بیان کردند و آن را نشان انسانیت دانستند. مصاحبه‌شونده شماره ۳، آقای ۵۱ ساله، متأهل و کارشناس ارشد مدیریت در این خصوص بیان کرد:

"انسان ذاتاً و فطرتاً به انجام کار خیر علاقه دارد. ما انسان هستیم و انسانیت حکم می‌کند اگر جایی هم‌نوعمان را دچار مشکل ببینیم، کمکش کنیم و این کاری به جنس و نژاد و کشور و ... ندارد. واقعاً مصداق این شعر هست که بنی آدم اعضای یکدیگر هستند."

الف-۲- عوامل دینی

از دیگر عوامل بسیار مؤثر بر انجام‌دادن فعالیت‌های خیرخواهانه از دید مصاحبه‌شوندگان، عوامل و انگیزه‌های دینی بود که تحت‌تأثیر تربیت و هنجارهای دینی تعریف می‌شود. این موضوع در تمام جوامع بشری از بدو تاریخ تاکنون بوده است و اسلام نیز از این امر مستثنی نیست و اهتمام مسلمانان و مسئولیت‌پذیری آنان نسبت به یکدیگر همواره سفارش شده که از آن به تکافل اجتماعی نیز تعبیر شده است؛ یعنی مسئولیت و تکالیفی که اعضای جامعه نسبت به همدیگر دارند. آیاتی مانند «فضل و بخشش را میان خود فراموش نکنید»^۸ (بقره، ۲۳۷) و روایاتی همچون سفارش پیامبر (ص) در توصیه به این امور «عابدترین مردم آن کسی است که نسبت به مردم خیرخواه‌تر از دیگران و نسبت به تمام مسلمین سلیم‌القلب و باصفا باشد» (کلینی، ۱۳۶۰، ج ۲: ۱۶۳) یا «اگر مسلمانی در میان مسلمانان باشد و در خدمت آنان نبوده و کاری به کار آنان نداشته باشد، مسلمانان نیست»^۹ (کلینی، ۱۳۶۰، ج ۲: ۳۴۶)، مؤید این نکته است.

هنجارهای دینی و نقش آن، در ایران اسلامی نیز از این امر مستثنی نبوده، از عوامل مؤثر بر مشارکت‌های اجتماعی زنان و

^۸ ولا تسوالفضل بینکم

^۹ من اصبح و لم یهتّم بامور المسلمین فلیس بمسلم

مردان است که تحقیق حاضر نتایج دیگر تحقیقات همچون جمشیدی سلوکلو و شیخ الاسلامی (۱۳۹۲)، جمشیدی سلوکلو (۱۳۹۰)، قاسمی و قربانیان (۱۳۸۹)، چراغی و مولوی (۱۳۸۵) و نکویی و سیف (۱۳۸۴) مبنی بر عدم وابستگی دین‌داری به مناسبات جنسیتی را تأیید می‌کند. مصاحبه‌شوندگان دلیل انجام‌دادن فعالیت‌های خیرخواهانه را توصیه‌های دینی و سیره ائمه و پیش‌زمینه‌های آن در افراد از کودکی تا به آن زمان بیان کردند. مصاحبه‌شونده شماره ۲۳، آقای ۳۳ ساله، متأهل و دارای تحصیلات دکترای نانو مواد در این خصوص گفت:

"برای متخلق شدن به اخلاق الهی بایستی از خودمان بگذریم چه مادی چه فعلی چه احساسی. آموزه‌های دینی ما به این امر بارها و بارها اشاره می‌کنند و ما برای رسیدن به کمال، به این امر احتیاج داریم."
یا مصاحبه‌شونده شماره ۸، خانم ۲۹ ساله، متأهل و لیسانس بیولوژی گفت:

"ما مسلمان هستیم و در دین ما همواره به لزوم توجه به هم‌نوعانمان تأکید شده است. در آیات قرآن و نحوه زندگی پیامبر، ائمه و حضرت زهرا (س) همواره شاهد کمک به دیگران هستیم و این درواقع، راهنمای ما در زندگیمان است؛ مثلاً حضرت علی (ع) حتی در نماز انفاق می‌کردند و حضرت زهرا (س) از لباس عروسی خود گذشتند."

الف - ۳- عوامل جنسیتی

براساس نتایج تحقیق و استخراج مفاهیم از درک و تصور کنشگران مبتنی بر مصاحبه‌ها، در بخش عوامل خاص که براساس اثرگذاری تفاوت‌های جنسیتی است، به استعداد ذاتی بیشتر در زنان در این حوزه توجه شده بود و ایشان بستر جنسیتی زنانه را بسیار مستعد و عاملی مثبت در انجام‌دادن کار خیر بیان کردند. آنها عواملی همچون شرایط ژنتیکی، احساسات، عواطف مادرانه، زمان آزاد بیشتر، و دغدغه‌مندی کمتر نسبت به مردان را از عوامل متأثر از جنسیت و مؤثر بر فعالیت‌های خیرخواهانه بیان کردند. درمقابل نیز تفکری دیگر، مردان را به دلیل توانمندی و استقلال اقتصادی برای فعالیت در این حوزه فعال‌تر ارزیابی و نقش عوامل جنسیتی را در فعالیت خیرخواهانه زنان منفی بیان کردند. برخی نیز قائل به این بودند که عوامل جنسیتی در این موضوع تأثیری ندارد. درنهایت، نظر اول طرفداران بیشتری داشت؛ برای مثال مصاحبه‌شونده شماره ۷، خانم ۲۲ ساله، مجرد و کارشناسی تربیت بدنی در این باره گفت:

"زنان در انجام کار خیر بهتر هستند؛ چون در انجام کار خیر احساس و عاطفه نقش پررنگی دارد و زنان به‌حافظ فطری با احساس تر و عاطفی تر بوده، در این حوزه مستعدتر از مردان هستند و به‌خصوص اگر متأهل باشند، شرایط و سختی‌های جامعه را بیشتر درک می‌کنند و بیشتر تمایل به کمک دارند."
و مصاحبه‌شونده ۱۳، آقای ۴۶ ساله، متأهل و دیپلمه بیان کرد:

"در جامعه ما زنان بیشتر کار خیر انجام می‌دهند و پتانسیل انجام آن را هم دارند؛ چون مشغله کاری خانم‌ها کمتر است و همچنین بیشتر با افراد سروکار دارند و شرایط این‌طور فعالیت‌ها به نسبت مردان را بیشتر دارند."
درمقابل، مصاحبه‌شونده شماره ۱۹، خانم ۵۸ ساله، متأهل با تحصیلات دیپلم گفت:

"در جامعه ما بیشتر، مباحث اقتصادی به دست مردان بوده و استقلال بیشتری در این حوزه دارند؛ پس بهتر از یک خانم می‌توانند تصمیم بگیرند که مشارکت کنند یا نه ولی یک خانم به‌ویژه اگر خانه‌دار باشد، باید با موافقت همسرش باشد و این امر آنها را محدود می‌کند ولی کمک‌های غیرمالی را خیلی مشتاق و فعال هستند و نمونه‌اش اول انقلاب به‌ویژه برای کمک به جبهه، فعالیت بسیار وسیع خانم‌ها مشهود بوده است."
باتوجه به نتایج، مصاحبه‌شوندگان اذعان داشتند که مردان در حمایت‌های مالی فعالیت بیشتری دارند و زنان در امور غیرمالی.

البته این مسئله به شرایط وابسته به جنسیت، عوامل جنسیتی در جامعه و نقش و مسئولیت زنان و مردان مربوط می‌شود.

ب- سطح آشنایی:

مقوله دیگری که از نتایج مصاحبه‌ها و در نتیجه درک کنشگران استخراج شد و در بستر شکل‌گیری شروط اثرگذار است، سطح آشنایی با فعالیت‌های خیرخواهانه است که تحت عناوین محقق‌ساخته آشنایی عام - خاص قرار می‌گیرد. آگاهی عام یعنی فرد در ابتدای امر با فعالیت‌ها به‌طور کامل بیگانه نیست و فهمی نسبی از این امور دارد ولی آگاهی خاص، به فهم عمیق و تخصصی از این فعالیت‌ها برمی‌گردد. نتایج حاصل از تحقیق مؤید آن است که در خصوص انجام‌دادن فعالیت خیرخواهانه و نیاز به آن، تقریباً کسی نیست که هیچ‌گونه آگاهی و آشنایی نداشته باشد؛ نکته‌ای که به زمینه‌های فرهنگی تربیتی جامعه، زمینه‌های دینی و سفارش‌های قرآن و بزرگان دین برمی‌گردد. هرچقدر سطح آشنایی، از آگاهی عام به سمت آشنایی خاص برود، میزان مشارکت افزایش می‌یابد و در روند گسترش بستر شکل‌گیری کمک‌های داوطلبانه مؤثرتر است. براساس نتایج تحقیق، بیشتر آگاهی زنان از فعالیت خیرخواهانه و موارد مربوط به آن به‌شکل عام بود و آشنایی تخصصی در کشور ایران کم و نیاز به ارتقای آن مشهود بود. برای نمونه مصاحبه‌شونده شماره ۱۸، خانم ۴۵ ساله، متأهل، دیپلمه و فعال در حمایت از کودکان بی‌سرپرست گفت:

"من در خانواده متوسطی متولد و بزرگ شدم و چه در خانواده و چه در محیط درس و مدرسه، همیشه کسانی رو دیدم که مشکل داشتند و دلم می‌خواست بهشون کمک کنم. پدر و مادرم هم همیشه تشویقم می‌کردن که حتی اگه شده کار عملی براشون انجام بدم، مثلاً توی درس‌ها کمک کنم. بعد هرچه بزرگ‌تر شدم دغدغه هام هم بیشتر شد و با خیریه‌های مختلف آشنا شدم. البته پدرم هم همیشه دست به خیر داشتند ولی کلاً خانم‌هایی که باهاشون سروکار داشتم، کار خیر رو خیلی کلی می‌شناختن و من بعد از رفتن به خیریه ... و تحقیق، تونستم با دنیای عظیم این حوزه مخصوصاً در دیگر کشورها آشنا بشم."

۴-۲ عوامل اثربخش

براساس نتایج تحقیق، تصور کنشگران از عوامل اثربخش در فعالیت خیرخواهانه داوطلبانه زنان در دو دسته الف- نحوه آشنایی و ب- اعتماد اجتماعی قرار می‌گیرند.

الف- نحوه آشنایی زنان:

نحوه و نوع آشنایی زنان با امور خیرخواهانه، از مداخله‌گرهای مؤثر بر میزان فعالیت‌های خیرخواهانه زنان است. انجام‌دادن این امور که از موارد ارزشی در جامعه قلمداد می‌شود، وظیفه تمامی نیروهای تربیتی جامعه یعنی خانواده، مدرسه، رسانه و نهادهای گوناگون اجتماعی است.

رسانه یکی از ابزارهای قدرتمند و پل ارتباطی و بلکه وسیله تسلط بر افکار، اراده و احساسات بشریت در دوران معاصر به شمار می‌آید. یکی از دلایلی که نقش و جایگاه رسانه را در جوامع کنونی بیش‌ازپیش برجسته ساخته، تأثیر آن بر افکار عمومی است. تعریف نقش‌ها و کارکردهای فردی و اجتماعی رسانه، از نظریه کارکردگرایی در جامعه‌شناسی سرچشمه می‌گیرد که در آن، ضمن بنیادی‌انگاشتن ارزش‌ها و هنجارهای مشترک برای جامعه، بر نظم اجتماعی مبتنی بر توافق‌های ضمنی تأکید می‌کند. آثار این امر در کشور ما در جریان ایجاد موج کمک‌های خیرخواهانه در حوادث و بلایای طبیعی بسیار مشهود است و تأثیر این ابزار قدرتمند بر زنان کشور ما که درصد بالایی از آنها را خانم‌های خانه‌دار تشکیل می‌دهند،

انکارناپذیر است. براساس نتایج تحقیق تقریباً یک سوم کنش‌گران، آشنایی خود با فضای خیر را به‌وسیله رسانه به‌ویژه تلویزیون و شبکه‌های اجتماعی بیان کردند. درخصوص تأثیر رسانه، با بیشترین میزان اثربخشی در آشنایی زنان، تقریباً نیمی از مصاحبه‌شوندگان تأثیر رسانه ملی را مثبت و یک سوم آن را ناکافی و ضعیف در این حوزه ذکر کردند. همچنین، مصاحبه‌شوندگان به تأثیر شبکه‌های اجتماعی در افزایش مشارکت زنان در این امور اشاره داشتند. موافقان با تأثیر مثبت تلویزیون، به برنامه‌های خاصی همچون ماه غسل و خندوانه در سال‌های گذشته در ترویج امر خیر اشاره کردند و همچنین به تأثیر ایام خاص سال همچون ماه محرم و صفر و به‌ویژه ماه رمضان اشاره داشتند. مصاحبه‌شونده شماره ۲۵، خانم ۴۱ ساله، متأهل با تحصیلات دیپلم بیان کرد:

"خانم‌های خانه‌دار معمولاً خیلی از تلویزیون و شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند؛ چون وقت خالی‌شون زیاده. به نظرم تلویزیون در مورد ترغیب به کار خیر توی یه سری از زمینه‌ها خیلی خوب عمل می‌کرد مثلاً در مورد جشن عاطفه‌ها قبل از عید نوروز یا قبل از شروع مدارس و یه موج کمک رو ایجاد می‌کرد اما الان کمتر شده و مثلاً ماه رمضان برنامه ماه غسل یا برنامه‌های مشابه خیلی خوب بودند ولی بقیه ایام سال خیلی فعالیت نمی‌کنند ولی در عوض شبکه‌های اجتماعی، بیشتر تأثیر می‌دارن."

و مصاحبه‌شونده شماره ۱۴، خانم ۳۹ ساله، متأهل و با تحصیلات دیپلم در این خصوص گفت:

"من خانه‌دار هستم و به‌واسطه مسئولیت‌های داخل خانه و ... و حضور در منزل، از تلویزیون استفاده زیادی دارم. بیشترین آشنایی من با امور خیر از طریق سریال‌ها و فیلم‌های تلویزیونی و حتی تیزرهای تبلیغاتی مؤسساتی مثل محک بود و من در حال حاضر با خیریه‌ای از کودکان بی‌سرپرست، همکاری می‌کنم که دغدغه اولیه آن از طریق تماشای فیلم ... در تلویزیون در من ایجاد شد."

خانواده از دیگر نهادهای اثرگذار بر مشارکت در امر خیر در افراد به‌ویژه دختران است. خانواده در نقش نخستین و یکی از مهم‌ترین نهادهای اجتماعی، بر شخصیت افراد (فرزندان) در بزرگسالی تأثیر دارد و نظریه‌پردازان حوزه جامعه‌شناسی خانواده نیز با تأیید این مطلب، معتقدند اولین نهاد اجتماعی که مسئولیت درونی یا نهادینه‌کردن ارزش‌ها و هنجارها را بر عهده دارد، نهاد خانواده است. این امر به‌ویژه درباره دختران و زمان طولانی سپری‌شدن در فضای خانواده، بیشتر دیده می‌شود. فعالیت خیرخواهانه زنان و دختران نیز از این‌گونه امور ارزشی است که بستر اولیه آن را در بسیاری از مواقع، خانواده به‌طور مستقیم و غیرمستقیم مهیا و نهادینه می‌کند. براساس نتایج تحقیق، یک پنجم این کنش‌گران از طریق خانواده با امور خیر آشنا شده بودند و غالباً این نوع فعالیت را از پدر یا مادر خود مشاهده کرده بودند. مصاحبه‌شونده شماره ۹، خانم ۳۳ ساله، متأهل با لیسانس مدیریت بیمه گفت:

"من از بچگی شاهد کمک پدر و مادرم به خانواده‌های نیازمند بودم. بیشتر مواقع پدرم به مادرم پول می‌دادند و می‌گفتند به همسایمون که شوهرشون به خاطر تصادف فوت کرده بودند و ۳ تا بچه کوچک داشتند، کمک کنند. من هم از بچگی دلم می‌خواست این کارها رو بکنم و حتی یادمه توی مسجد وقتی برای کمک به ایتم پول جمع کردند، همه پول‌های قلکم رو با اجازه مامانم دادم و ایشون کلی هم من رو تشویق کردند."

والدین نقش عمده‌ای در تربیت و جامعه‌پذیری فرزندان تا سن نوجوانی دارند ولی پس از آن نوجوان سعی می‌کند از این فضا فاصله بگیرد و با دوستان و همسالان خود، که به‌اصطلاح گروه همسالان گفته می‌شوند، ارتباط داشته باشد. این ارتباط به‌ویژه برای دختران به دلیل محدودیت‌های ناشی از فضای جامعه، بیشتر در مدارس صورت می‌گیرد و علایق و سلیقه آنها را که در بیشتر مواقع هم‌راستا با موازین دریافتی از خانواده است، پرورش می‌دهد. نهادینه‌شدن خیرخواهی و کمک به هم‌نوع نیز

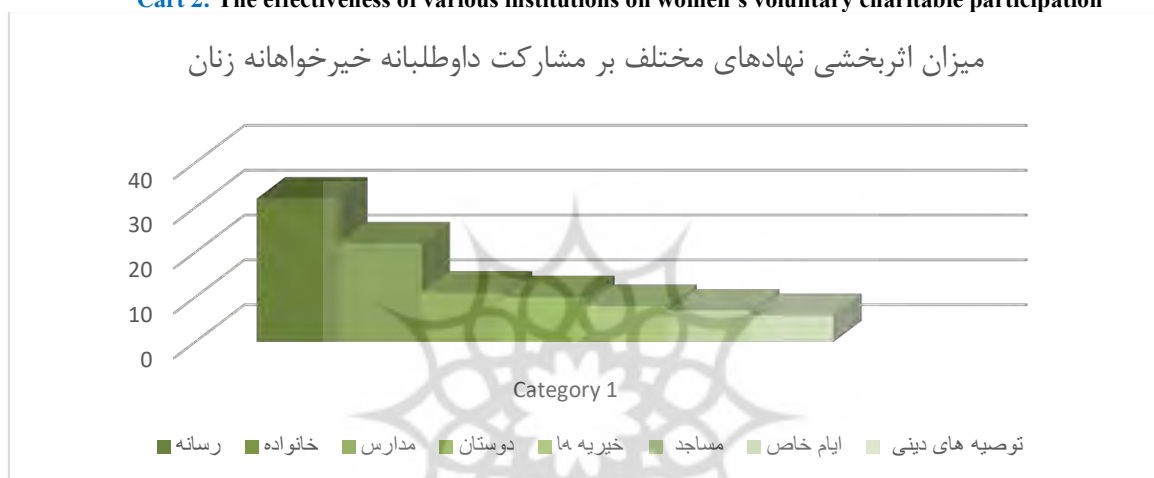

از این امر مستثنی نیست و در نتایج تحقیق مشهود است. مصاحبه‌شونده شماره ۲۴، دانش‌آموز پسر ۱۷ ساله در این باره گفت: "من به وسیله دوستم با کارهای خیر آشنا شدم. اون توی یه ان جی او فعالیت می‌کرد و وقت‌های غیر از مدرسه رو اونجا می‌رفت. یه بار توی مدرسه صحبتش شد و اون چند تا از ماها رو به اونجا برد و من هم خیلی دوست داشتم و خانواده‌ام هم استقبال کردن."

از دیگر عوامل مؤثر بر مشارکت خیرخواهانه که کنش‌گران به آن اشاره کردند، خیریه‌های مختلف بود که افراد یا وابستگان آنها با آن در ارتباط بودند (مثل خیریه کسا یا عترت معصومین، N.G.O های بانوان، مدرسه‌سازی، محک، سازمان حمایت از کودکان کار، حمایت از زنان بی‌سرپرست، بهزیستی، دارالایتام، کمیته امداد، کمک به جرائم غیر عمد).

نمودار ۲: میزان اثربخشی نهادهای مختلف بر مشارکت داوطلبانه خیرخواهانه زنان

Cart 2: The effectiveness of various institutions on women's voluntary charitable participation

ب- اعتماد اجتماعی

مبحث اعتماد اجتماعی در مشارکت‌های خیرخواهانه، مفهومی عام بود و مردانه یا زنانه بودن در آن تأثیر چندانی نداشت. براساس نتایج تحقیق، اعتماد کارکردی یا مضمونی اقبال بیشتری در بین کنش‌گران داشت. بیش از نیمی از مصاحبه‌شوندگان به فعالیت داوطلبانه خیرخواهانه در سازمان‌ها و خیریه‌های رسمی متمایل بودند. این امر، به مسئله سرمایه و اعتماد اجتماعی مردم به نهادها و مؤسسات رسمی مربوط است و میزان اعتماد اجتماعی را نشان می‌دهد. برای نمونه مصاحبه‌شونده شماره ۲، خانم ۲۰ ساله، مجرد و دانشجوی زبان انگلیسی بیان کرد:

"من کمک‌کردن به سازمان‌های رسمی خیریه را ترجیح می‌دهم چون کارها منسجم‌تر و بهتر انجام می‌شود و از نظارت برخوردار هست."

اما در مقابل نیز برخی مصاحبه‌شوندگان بیان داشتند که به سازمان‌های رسمی اعتماد ندارند و به فعالیت خیرخواهانه به شکل فردی یا سازمان‌های غیررسمی مایل هستند. آنان دلیل بی‌اعتمادی به این سازمان‌ها را فساد، هدررفت پول، شفاف نبودن و پاسخگویی نبودن این سازمان‌ها ذکر کردند. مثلاً مصاحبه‌شونده شماره ۱۵، آقای ۵۲ ساله، متأهل و با مدرک دیپلم گفت:

"من انجام کار خیر را دوست دارم و انجام هم می‌دهم ولی حاضر نیستم به سازمان‌های رسمی پول بدهم؛ چون یک درصد هم مطمئن نیستم پولم درست خرج شود و به آنها اعتماد ندارم. پول مردم رو به بهانه کمک به مستحق می‌گیرند بعد ساختمان خدا تومنی می‌خرند و با پول ما عشق می‌کنن و مردم بدبخت هم برن خودشون یک کاری بکنن."

۴-۳ نوع فعالیت

براساس نتایج تحقیق مبتنی بر درک کنشگران اجتماعی، نوع مشارکت زنان در فعالیت‌های داوطلبانه خیرخواهانه را می‌توان در دو بخش فعالیت حمایتی - مالی و فعالیت حمایتی - غیر مالی بررسی کرد. براساس نتایج تحقیق، فعالیت‌های حمایتی مالی زنان مواردی چون تهیه جهیزیه، کمک نقدی، تهیه غذا، تهیه پوشاک، حمایت مالی از افراد بی‌سرپرست، کمک مالی به خانه سالمندان و حمایت تحصیلی از دانشجویان بیان شد که البته زنان به دلیل دسترسی کمتر به منابع مالی، فعالیت زیادی در این حوزه نداشتند. بیشتر مصاحبه‌شوندگان فعالیت زنان را در حوزه حمایتی - غیر مالی دانستند و کارهایی همچون انجام فعالیت فرهنگی، کمک به تحصیل افراد بی‌بضاعت، حمایت از زنان آسیب‌دیده در خانواده و محل، فعالیت در خیریه‌های خودجوش محلی، کمک به نیازمندان محل، کمک جسمی به افراد بیمار و نگهداری از سالمندان یا کودکان را بیان کردند که این امر به دلیل تأثیر عوامل اجتماعی - اقتصادی بر فعالیت زنان است. مصاحبه‌شونده شماره ۱۴، خانم ۳۹ ساله، متأهل و با مدرک دیپلم گفت:

"من خیلی دوست دارم در کارهای خیر کمک کنم ولی تا قبل از اشتغال، که باید از همسر پول می‌گرفتم، خیلی کم می‌شد که فعالیت کنم و یا باید از پس‌اندازم یا مثلاً نخریدن چیزی این هزینه رو می‌دادم و خیلی وقت‌ها هم همسرم همان را هم اجازه نمی‌داد و من بیشتر سعی می‌کردم یک کار عملی انجام بدم. بعد از اشتغال بهتر می‌تونم کمک کنم ولی شوهرم باز هم خیلی اجازه نمیدنم و اگر قبول نکنم ناراحت میشن."

۴-۴ راهکارهای افزایش مشارکت زنان

میزان نقش و مشارکت زنان در جامعه به‌ویژه در زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی تا حد زیادی به برخورد و نگرش آن جامعه نسبت به زنان بستگی دارد. در صورتی که به زن به‌منزله نیروی فعال و سازنده نگریسته شود، حضور و مشارکت حقیقی زنان در عرصه‌های مختلف فعالیت‌ها افزایش می‌یابد. مشارکت فعال زنان در فعالیت‌های فرهنگی جامعه، مسئله‌ای است که از دیرباز با موانع و مشکلات فراوانی روبرو بوده است؛ به‌طوری‌که این موانع در قالب‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی، مذهبی و... جلوه کرده است و هرکدام می‌توانند در میزان مشارکت زنان در فعالیت‌ها مؤثر باشند (عامری و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۲). براساس نتایج پژوهش، درخصوص افزایش مشارکت زنان در انجام دادن فعالیت‌های خیرخواهانه می‌توان به سه بخش راهکارهای فردی، خانوادگی و راهکارهای اجتماعی اشاره کرد.

الف- راهکارهای فردی

دو مقوله افزایش خودباوری زنانه، دوری از اسراف و تفکر تجمل‌گرایی از عوامل فردی مؤثر بر مشارکت داوطلبانه زنان است که از نتایج تحقیق به دست آمد. مصاحبه‌شونده شماره ۳۰، خانم ۱۹ ساله، مجرد و دانشجوی ادبیات بیان کرد:

"من زمانی می‌تونم کار خیر انجام بدم که در ذهن خودم فعل توانستن را صرف کرده باشم و از اعماق دل و ذهنم قبول کرده باشم که من هم می‌تونم مؤثر باشم؛ نه این که همیشه در سایه مردها مثل پدر، همسر و برادر باشم."

ب- راهکارهای خانوادگی

درخصوص افزایش میزان مشارکت زنان در امر خیر، رعایت و ایجاد برخی زمینه‌ها در خانواده بسیار ثمربخش است. برخی از این زمینه‌ها عبارتند از: وجود آرامش فکری در مسائل شخصی و ایجاد ثبات در زندگی زن، استقلال مالی، همدلی خانوادگی، تعامل همسرانه، افزایش آزادی برای انجام دادن فعالیت و آگاهی از مشکلات. مصاحبه‌شونده شماره ۱۷، خانم ۲۷ ساله، متأهل با لیسانس فلسفه و لیسانس فیلم‌سازی:

"ما خانم‌های خانه دار چون درآمدی نداشته و وابستل مالی به همسرانمان هستیم، تنها در مورد کمک‌های

غیرمالی می‌توانیم کار خیر انجام دهیم و کمک مالی یا نداشته یا خیلی کم است؛ در صورتی که اگر استقلال مالی داشته باشیم، که با همپاری و مساعدت آقایان امکان‌پذیر است، بهتر می‌توانیم مؤثر باشیم." مصاحبه‌شونده شماره ۱، خانم ۴۳ ساله، متأهل و لیسانس علوم تربیتی:

"برای فعالیت خیرخواهانه خانم‌ها گام اول، راضی کردن خانواده به‌ویژه همسر یا پدر است؛ مثلاً شوهر اجازه حضور زن را در اکثر حوزه‌ها نمی‌دهد یا می‌گوید راضی نیستم از پول من در این جاها هزینه کنی و به‌گونه‌ای دست زن را می‌بندد."

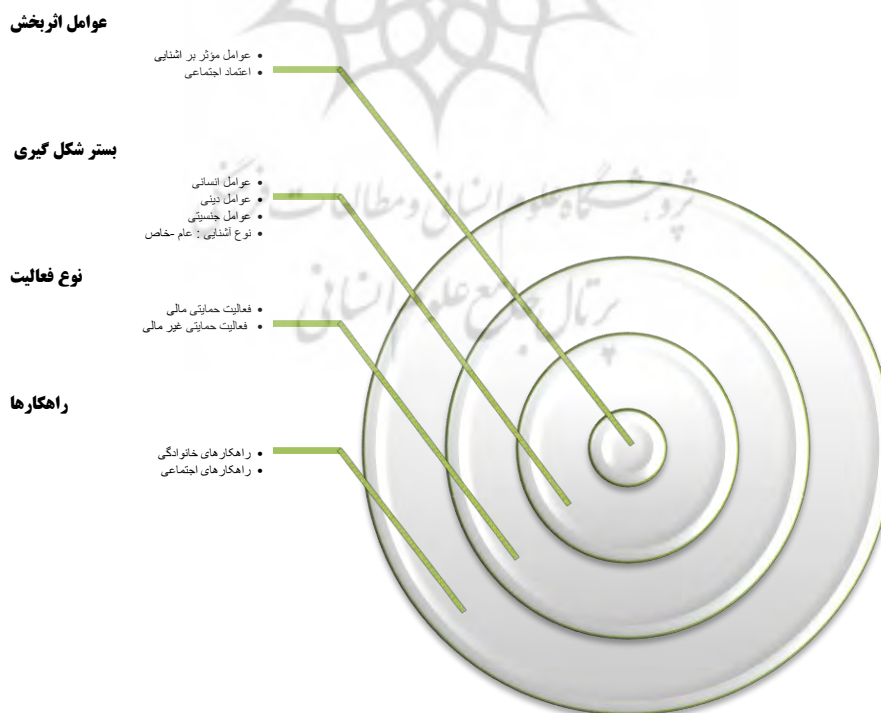
ج- راهکارهای اجتماعی

بر اساس نتایج تحقیق، ۷۴ درصد از مصاحبه‌شوندگان راهکارهای اجتماعی را مؤثر بر افزایش مشارکت زنان در امر خیر دانستند و به مواردی همچون افزایش آگاهی، تأثیر رسانه، حضور اجتماعی، اطلاع‌رسانی صحیح، ایجاد مراکز خیر در همه جا، افزایش بینش فرهنگی، ایجاد نهادهای زنانه، فراهم کردن زمینه استقلال مالی و برگزاری همایش‌ها و کارگاه‌های آموزشی در این راستا اشاره کردند. برای نمونه مصاحبه‌شونده شماره ۲۶، خانم ۲۶ ساله، متأهل و لیسانس روانشناسی گفت:

"در این زمینه چند راهکار را می‌توان بیان نمود از جمله: آگاه‌سازی زنان از این حوزه‌ها و زمینه‌هایی که می‌توانند فعالیت کنند که از طریق رسانه و شبکه‌های اجتماعی می‌توان عمل نمود؛ چون زنان به‌ویژه زنان خانه‌دار از رسانه‌ها زیاد استفاده می‌کنند و روی آنها خیلی تأثیر دارد و همچنین، ایجاد اماکنی که خاص فعالیت برای زنان باشد تا ممانعت خانواده برای زنان کم شود."

نمودار ۳: شبکه مضامین عوامل مؤثر بر مشارکت خیرخواهانه زنان

Chart 3 : Theme network of factors affecting women's charitable participation

۵- نتیجه گیری

از مباحث پرننگ در دوران معاصر، مشارکت داوطلبانه در امور خیر و نیکوکاری است که در کشورهای مختلف به آن توجه می‌شود. گسترش فرهنگ مشارکت داوطلبانه سبب حضور بیشتر مردم در عرصه‌های گوناگون و استفاده بیشتر از نیروهای بالقوه آنان می‌شود. در این بین توجه به مشارکت زنان، که بیش از نیمی از جمعیت جامعه را تشکیل می‌دهند، تأثیر بسزایی در رشد و شکوفایی کشور دارد. در ایران و جوامع اسلامی انجام دادن کارهای خیر نه تنها در زمان فعلی، که در زمان‌های گذشته زمینه مناسبی برای مشارکت زنان در اجتماع بوده و به آن اهتمام ویژه شده است. توانمندی اقتصادی زنان مسلمان به دلیل مهریه و نفقه و ارث، درآمدهای ناشی از اشتغال، فعالیت‌های اقتصادی آنها و این مسئله که مسئولیت تأمین هزینه‌های زندگی بر عهده آنان نیست، از زمینه‌هایی است که زنان را برای انجام دادن کارهای خیر مستعد می‌سازد. توجه به این نوع مشارکت در حوزه زنان باتوجه به ظرفیت فراوان این بخش عظیم جامعه، تأثیر دوسویه‌ای بر ارتقای نقش‌های زنان و فعالیت‌های نیکوکارانه دارد. براساس نتایج تحقیق که حاصل درک و تصور کنشگران اجتماعی از مشارکت داوطلبانه نیکوکارانه زنان بوده و با ابزار مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با ۳۰ زن و مرد و سپس کدگذاری اولیه، ثانویه و مقوله‌بندی آن انجام گرفته است، ۴ مقوله اصلی تحت عنوان بستر شکل‌گیری، مداخله‌گرها، نوع فعالیت و راهکارها عوامل مؤثر بر مشارکت خیرخواهانه زنان شناخته شد که نبود آنها از موانع ارتقای مشارکت داوطلبانه زنان است.

درخصوص مقوله بستر شکل‌گیری، فاکتورهای اثربخش بر مشارکت خیرخواهانه زنان در دو دسته کدهای گزینشی عوامل مشترک و عوامل خاص استخراج قرار گرفت. عوامل مشترک عواملی است که بین زنان و مردان مشابه بوده و تفاوت‌های جنسیتی در آن چندان اثرگذار نیست که در دو بخش کدهای محوری ۱- الف عوامل انسانی - فطری ۱-ب عوامل دینی و ۲- عوامل خاص که تحت تأثیر ویژگی‌های جنسیتی قرار دارد، قابل تأمل است. در کشش فطری افراد برای انجام دادن نیکوکاری، تفاوت جنسیتی دخیل نبود و فطرت انسان‌ها عامل گرایش به این فعالیت‌ها و به‌گونه‌ای زمینه‌ساز انجام دادن آنهاست که در نتایج تحقیق پیش رو هم دیده می‌شود. به بیان دیگر، انسان‌دوستی نمود خاصی از محبت است که در طبیعت انسانی ریشه دارد و به صورت ارادی و با آگاهی از انسان نسبت به انسانی دیگر بروز می‌یابد. از دیگر عوامل بسیار مؤثر در انجام دادن فعالیت‌های خیرخواهانه از دید مصاحبه‌شوندگان، عوامل و انگیزه‌های دینی بود که تحت تأثیر تربیت و هنجارهای دینی تعریف می‌شود. این موضوع که از وابسته به ارزش بودن نگرش‌ها (باستانی، ۱۳۸۷: ۱۹) نشئت می‌گیرد، در تمام جوامع بشری از بدو تاریخ تاکنون بوده و اکثر کنشگران جوامع، ملتزم به این باورها و رعایت هنجارها هستند (روشه، ۱۳۹۱: ۸۷). هنجارهای دینی و نقش آن، در ایران اسلامی نیز از این امر مستثنی نیست و از عوامل مؤثر بر مشارکت‌های اجتماعی زنان و مردان است که تحقیق حاضر نتایج دیگر تحقیقات همچون جمشیدی سلوکلو و شیخ الاسلامی (۱۳۹۲)، جمشیدی سلوکلو (۱۳۹۰)، قاسمی و قربانیان (۱۳۸۹)، چراغی و مولوی (۱۳۸۵) و نکویی و سیف (۱۳۸۴) مبنی بر عدم وابستگی دینداری به مناسبات جنسیتی را تأیید می‌کند.

در بخش عوامل خاص، که براساس اثرگذاری تفاوت‌های جنسیتی است، نتایج تحقیق حاکی از آن است که زنان استعداد ذاتی بیشتری در این حوزه داشتند و مصاحبه‌شوندگان بستر جنسیتی زنانه را بسیار مستعد و عاملی مثبت در انجام دادن کار خیر بیان کردند. آنها عواملی همچون شرایط ژنتیکی، احساسات، عواطف مادرانه، زمان آزاد بیشتر و دغدغه‌مندی کمتر نسبت به مردان را از عوامل متأثر از جنسیت و مؤثر بر فعالیت‌های خیرخواهانه ذکر کردند.

مقوله دیگری که در بستر شکل‌گیری شروط اثرگذار است، سطح آشنایی با فعالیت‌های خیرخواهانه است که تحت عناوین محقق‌ساخته آشنایی عام - خاص قرار می‌گیرد. آگاهی عام یعنی فرد در ابتدای امر با فعالیت‌ها به‌طور کامل بیگانه

نیست و فهمی نسبی از این امور دارد ولی آگاهی خاص، به فهم عمیق و تخصصی از این فعالیت‌ها برمی‌گردد. نتایج حاصل از تحقیق مؤید آن است که درخصوص انجام‌دادن فعالیت خیرخواهانه و نیاز به آن، تقریباً کسی نیست که هیچ‌گونه آگاهی و آشنایی نداشته باشد؛ نکته‌ای که به زمینه‌های فرهنگی و تربیتی جامعه، زمینه‌های دینی و سفارش‌های قرآن و بزرگان دین برمی‌گردد. هرچقدر سطح آشنایی، از آگاهی عام به سمت آشنایی خاص برود میزان مشارکت افزایش می‌یابد و در روند گسترش بستر شکل‌گیری کمک‌های داوطلبانه مؤثرتر است. براساس نتایج تحقیق، بیشتر آگاهی زنان از فعالیت خیرخواهانه و موارد مربوط به آن به‌شکل عام بود و آشنایی تخصصی در کشور ایران کم و نیاز به ارتقای آن مشهود بود.

در مقوله عوامل اثر بخش در فعالیت خیرخواهانه داوطلبانه زنان، این عوامل در دو دسته الف- نحوه آشنایی و ب- اعتماد اجتماعی قرار می‌گیرند.

نحوه و نوع آشنایی زنان با امور خیرخواهانه، از مداخله‌گرهای مؤثر بر میزان فعالیت‌های خیرخواهانه زنان است. انجام‌دادن این امور که از موارد ارزشی در جامعه قلمداد می‌شود، وظیفه تمامی نیروهای تربیتی جامعه یعنی خانواده، مدرسه، رسانه و نهادهای گوناگون اجتماعی است. براساس نتایج تحقیق تقریباً یک سوم کنش‌گران، آشنایی خود با فضای خیر را به‌وسیله رسانه به‌ویژه تلویزیون و شبکه‌های اجتماعی بیان کردند. درخصوص تأثیر رسانه با بیشترین میزان اثربخشی در آشنایی زنان، تقریباً نیمی از مصاحبه‌شوندگان تأثیر رسانه ملی را مثبت و یک سوم آن را ناکافی و ضعیف در این حوزه ذکر کردند. همچنین، مصاحبه‌شوندگان به تأثیر شبکه‌های اجتماعی در افزایش مشارکت زنان در این امور اشاره داشتند. موافقان با تأثیر مثبت تلویزیون، به برنامه‌های خاصی همچون ماه عسل و خندوانه در سال‌های گذشته در ترویج امر خیر و همچنین به تأثیر ایام خاص سال همچون ماه محرم و صفر و به‌ویژه ماه رمضان اشاره کردند.

خانواده از دیگر نهادهای اثرگذار بر مشارکت امر خیر در افراد به‌ویژه دختران است. خانواده در نقش نخستین و یکی از مهم‌ترین نهادهای اجتماعی، بر شخصیت افراد (فرزندان) در بزرگسالی اثر می‌گذارد. نظریه‌پردازان حوزه جامعه‌شناسی خانواده نیز با تأیید این مطلب، معتقدند اولین نهاد اجتماعی که مسئولیت درونی یا نهادینه‌کردن ارزش‌ها و هنجارها را بر عهده دارد، نهاد خانواده است. این امر به‌ویژه درباره دختران و زمان طولانی سپری‌شدن در فضای خانواده بیشتر دیده می‌شود. فعالیت خیرخواهانه زنان و دختران نیز از این‌گونه امور ارزشی است که بستر اولیه آن را در بسیاری از مواقع، خانواده به‌طور مستقیم و غیرمستقیم مهیا و نهادینه می‌کند. براساس نتایج تحقیق، یک پنجم این کنشگران از طریق خانواده با امور خیر آشنا شده بودند و غالباً این نوع فعالیت را از پدر یا مادر خود مشاهده کرده بودند. نهادینه‌شدن خیرخواهی و کمک به هم‌نوع نیز از این امر مستثنی نیست و در نتایج تحقیق مشهود است.

مبحث اعتماد اجتماعی در مشارکت‌های خیرخواهانه مفهومی عام بوه و مردانه یا زنانه‌بودن در آن تأثیر چندانی نداشت. براساس نتایج تحقیق، اعتماد کارکردی یا مضمونی اقبال بیشتری در بین کنش‌گران داشت و بیش از نیمی از مصاحبه‌شوندگان به فعالیت داوطلبانه خیرخواهانه در سازمان‌ها و خیریه‌های رسمی متمایل بودند. این امر، به مسئله سرمایه و اعتماد اجتماعی مردم به نهادها و مؤسسات رسمی مربوط است و میزان اعتماد اجتماعی را نشان می‌دهد. درمقابل، برخی مصاحبه‌شوندگان بیان کردند که به سازمان‌های رسمی اعتماد ندارند و به فعالیت خیرخواهانه به‌شکل فردی یا سازمان‌های غیررسمی مایل هستند. آنان دلیل بی‌اعتمادی خود را فساد، هدررفت پول، شفاف‌نبودن و پاسخگو نبودن این سازمان‌ها ذکر کردند.

نوع مشارکت زنان در فعالیت‌های داوطلبانه خیرخواهانه را می‌توان در دو بخش فعالیت حمایتی - مالی و فعالیت حمایتی - غیرمالی بررسی کرد. براساس نتایج تحقیق، فعالیت‌های حمایتی مالی زنان مواردی چون تهیه جهیزیه، کمک نقدی، تهیه غذا، تهیه پوشاک، حمایت مالی از افراد بی‌سرپرست، کمک مالی به خانه سالمندان و حمایت تحصیلی از دانشجویان بیان شد

که البته زنان به دلیل دسترسی کمتر به منابع مالی، فعالیت حداکثری در این حوزه نداشتند. بیشتر مصاحبه‌شوندگان فعالیت زنان را در حوزه حمایتی - غیر مالی دانستند و کارهایی همچون انجام دادن فعالیت فرهنگی، کمک به تحصیل افراد بی‌بضاعت، حمایت از زنان آسیب‌دیده در خانواده و محل، فعالیت در خیریه‌های خودجوش محلی، کمک به نیازمندان محل، کمک جسمی به افراد بیمار و نگهداری از سالمندان یا کودکان بیان کردند که این امر به دلیل تأثیر عوامل اجتماعی - اقتصادی بر فعالیت زنان است.

۶- راهکارهای افزایش مشارکت زنان

مشارکت فعال زنان در فعالیت‌های فرهنگی جامعه، مسئله‌ای است که از دیرباز با موانع و مشکلات فراوانی روبه‌رو بوده است؛ به طوری که این موانع در قالب‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی، مذهبی و... جلوه کرده است و هرکدام می‌توانند در میزان مشارکت زنان در فعالیت‌ها مؤثر باشند (عامری و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۲). براساس نتایج پژوهش، در خصوص افزایش مشارکت زنان در انجام دادن فعالیت‌های خیرخواهانه می‌توان به سه بخش راهکارهای فردی، خانوادگی و راهکارهای اجتماعی اشاره کرد. در خصوص راهکارهای فردی، دو مقوله افزایش خودباوری زنانه و دوری از اسراف و تفکرتجمل‌گرایی از عوامل فردی مؤثر بر مشارکت داوطلبانه زنان است که از نتایج تحقیق به دست آمد و به گونه‌ای خلاهایی است که در زمینه رشد زنان وجود دارد.

در خصوص راهکارهای خانوادگی عواملی همچون وجود آرامش فکری در مسائل شخصی و ایجاد ثبات در زندگی زن، استقلال مالی، همدلی خانوادگی، تعامل همسرانه، افزایش آزادی برای انجام دادن فعالیت و آگاهی از مشکلات مواردی است که فقدان هرکدام زمینه‌ساز کاهش مشارکت شده است.

در خصوص راهکارهای اجتماعی افزایش آگاهی، تأثیر رسانه، حضور اجتماعی، اطلاع‌رسانی صحیح، ایجاد مراکز خیر در همه جا، افزایش بینش فرهنگی، ایجاد نهادهای زنانه، فراهم کردن زمینه استقلال مالی و نیز برگزاری همایش‌ها و کارگاه‌های آموزشی، برای کاهش موانع مشارکت زنان ثمربخش است.

۷- منابع فارسی

قران کریم

احمدی، س. (۱۳۸۸). تفاوت‌های جنسیتی در رفتارهای نوع‌دوستانه. *جامعه‌شناسی کاربردی*، س ۲۰، ۳۵ (۳)، ۲۳-۳۶.
 اینگلهارت، ر. (۱۳۷۳). *تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی* (مریم وتر، مترجم). تهران: انتشارات کویر.
 امیددانی، ح. (۱۳۷۲). *گاهنبار در ایران باستان. وقف میراث جاودان*، تهران، ۳ (۶)، ۴۶-۵۱.
 امیرکافی، مهدی. (۱۳۷۴). *اعتماد اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه شهید بهشتی.

باستانی، س. (۱۳۸۷). *بررسی سرمایه اجتماعی شبکه در ده محله تهران: بررسی جایگاه روابط محلی در شبکه‌های اجتماعی*. *مطالعات اجتماعی ایران*، ۲ (۲)، ۷۴-۵۵.

باستانی، ح. (۱۳۸۵). *بازنگری نظریه‌های نقش جنسیتی*. *پژوهش زنان*، ۴ (۲۱)، ۵-۳۱.

بیرو، آ. (۱۳۷۰). *فرهنگ علوم اجتماعی* (باقر ساروخانی، مترجم). تهران: انتشارات کیهان.

پاتنام، ر. (۱۳۸۰). *دمکراسی و سنت‌های مدنی (تجربه ایتالیا و درس‌هایی برای کشورهای در حال گذار)* (محمدتقی دلفروز،

- مترجم). تهران: نشر روزنامه سلام.
- تاج‌بخش، ک، ثقفی، م و کوهستانی‌نژاد، م. (۱۳۸۲)، سرمایه اجتماعی و سیاست‌های اجتماعی (بررسی وضعیت سرمایه اجتماعی در ایران امروز). *رفاه اجتماعی*، ۱۰، ۱۵۵-۱۹۷.
- جباری، ح. (۱۳۷۸). *مشارکت و توسعه اجتماعی*، مجموعه مقالات همایش توسعه اجتماعی وزارت کشور
- جمشیدی سلوکلو، ب و شیخ‌الاسلامی، ر. (۱۳۹۲). تفاوت‌های فردی در نقش‌های جنسیتی و ارتباط آن با دینداری دانش‌آموزان. *شخصیت و تفاوت فردی*، ۲(۳)، ۱۰۱-۱۱۹.
- جمشیدی سلوکلو، ب. (۱۳۹۰). *رابطه دینداری و تاب‌آوری در دانش‌آموزان دختر و پسر راهنمایی و دبیرستان شهر شیراز*، طرح پژوهشی ارائه‌شده به شورای تحقیقات آموزش و پرورش استان فارس.
- چراغی، م و مولوی، ح. (۱۳۸۵). رابطه بین ابعاد مختلف دینداری و سلامت عمومی در دانشجویان دانشگاه اصفهان. *پژوهش‌های تربیتی و روانشناختی*، سال ۲، ۲(۶)، ۱-۲۲.
- دهقانی، ه و صفورایی، م. (۱۳۹۷). رابطه نقش‌های جنسیتی و تیپ جنسیتی زوجین با کارآمدی خانواده. *دوفصلنامه علمی پژوهشی روانشناسی*، ۱۲(۲۳)، ۱-۲۲.
- دوگان، م. (۱۳۷۴). *سنجش مفهوم مشروعیت و اعتماد (پرویز پیران، مترجم)*، اطلاعات سیاسی و اقتصادی، ۹۸-۹۷.
- روشه، گ. (۱۳۹۱). *جامعه‌شناسی تالکوت پارسونز (عبدالحسین نیک‌گهر، مترجم)*. تهران: نشر نی.
- زاهدی، م و او جاقلو، س. (۱۳۸۴). بررسی اعتماد اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن در شهر زنجان. *مجله جامعه‌شناسی ایران*، ۶(۴)، ۹۵-۱۲۵.
- زرین بافت شهر، ف. (۱۳۸۴). *فعالیت‌های اقتصادی زنان صفوی در زیارتگاه شهر اردبیل*، ترجمه محمد مروار. *تاریخ پژوهان*، ۱(۳)، ۱۰۰-۷۵.
- سلیمان قرقی، ن. (۱۳۹۱). *بررسی فرآیند شکل‌گیری سازمان‌های مردم‌نهاد (با تأکید بر سازمان‌های زنان) از خلال تحولات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی ایران معاصر در دوران پهلوی*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مطالعات فرهنگی، تهران، دانشگاه علامه طباطبایی.
- شادی‌طلب، ژ. (۱۳۸۲). *مشارکت اجتماعی زنان. فصلنامه پژوهش زنان*، ۱(۷)، ۱۴۱-۱۷۶.
- طیبنیا، م و ربانی اصفهانی، ح. (۱۳۹۷). بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت زنان در فعالیت‌های داوطلبانه خیرخواهانه. *فصلنامه پژوهش‌های اجتماعی اسلامی*، ۲(۲)، ۱۳۵-۱۵۸.
- طیبنیا، م و ربانی اصفهانی، ح. (۱۳۹۷). *به توان ایران، اصفهان: قیاسات*.
- عامری، م، حسینی زاد، م و سهرابی، م. (۱۳۹۳). *موانع مشارکت زنان در فعالیت‌های فرهنگی. مدیریت فرهنگی*، ۸(۲۴)، ۲۱-۳۵.
- علوی‌تبار، ع. (۱۳۷۹). *مشارکت در اداره امور شهرها، بررسی الگوی مشارکت شهروندان در اداره امور شهرها (ج اول)*، تهران: انتشارات سازمان شهرداری‌های کشور.
- غفاری، غ. (۱۳۸۳). *اعتماد اجتماعی در ایران*، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- فرجی، ل و فعلی، ج. (۱۳۸۹). *بررسی تأثیر سرمایه‌های اجتماعی و فرهنگی بر میزان مشارکت زنان در سازمان‌های غیردولتی. برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، ۴، ۱۶۷-۱۹۸.
- قاسمی، و. و قربانیان، م. (۱۳۸۹). *تحلیل تطبیقی تأثیر مهارت در سطح دینداری و اولویت‌های ارزشی دختران و پسران*.

- مطالعات راهبردی زنان، ۱۲ (۴۷)، ۱۹۷-۲۲۲.
- کلینی، م. (۱۳۶۰). اصول کافی، ج ۲، تهران: دفتر نشر فرهنگ اهل بیت.
- گیدنز، آ و بردسال، ک. (۱۳۸۶). جامعه‌شناسی (حسن چاوشیان، مترجم). تهران: نشر نی.
- ماجدی، ح، عندلیب، ع و مشارزاده مهرابی، ز. (۱۳۹۴). شناسایی شاخص‌های مؤثر بر مشارکت زنان در طرح‌های توسعه شهری. فصلنامه پژوهشی مرکز پژوهشی هنر معماری و شهرسازی نظر، ۱۲ (۳۲)، بهار، ۳-۱۲.
- محسنی، ر، خوش‌فر، غ، علی‌بابایی، ق و ابراهیمی، م. (۱۳۹۲). بررسی عامل‌های مؤثر بر انگیزه مشارکت زنان در سازمان‌های مردم‌نهاد. فصلنامه زن و جامعه، ۴ (۲)، ۱۶۷-۱۹۰.
- محبوبی شریعت‌پناهی، ن و رکن‌الدین افتخاری، ع. (۱۳۹۶). ارائه الگوی مشارکت سازمان‌های مردم‌نهاد در دسترسی زنان به حقوق اجتماعی در ایران (مورد مطالعه: شهر تهران)، رساله دکتری رشته مطالعات زنان، تهران: تربیت مدرس.
- محسنی، م و جاراللهی، ع. (۱۳۸۲). مشارکت اجتماعی در ایران. تهران: آرون.
- مجلسی، م. (۱۴۰۳). بحارالانوار. ج ۷۱، بیروت: داراحیاء التراث العربی، ب ۲۱، ح ۳۱۲.
- مرتضوی، م، حسن‌زاده، م، تاجیک، م و نجات، س. (۱۳۹۵). آسیب‌شناسی وضعیت خیریه‌ها در ایران، همایش ملی خیر ماندگار، بنیاد خیریه راهبری آلاء، اسفند
- ملکی، ا و امیدوار، پ. (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین اعتماد و مشارکت اجتماعی در ایران. مطالعات توسعه اجتماعی فرهنگی، ۴ (۳)، ۱۵۴-۱۳۳.
- مهدی‌زاده، م. (۱۳۹۶). نظریه‌های رسانه، اندیشه‌های رایج و دیدگاه‌های انتقادی، چ ۶، تهران: انتشارات همشهری.
- نکویی، م و سیف، س. (۱۳۸۴). بررسی رابطه دینداری با رضایت‌مندی زناشویی. تازه‌ها و پژوهش‌های مشاوره، ۴ (۱۳)، ۶۱-۷۹.
- ورسلی، پ. (۱۳۷۸). نظم اجتماعی در نظریه‌های جامعه‌شناسی (سعید معیدفر، مترجم). چ اول، تهران: انتشارات تبیان.
- یزدان‌پناه، ل. (۱۳۸۲). بررسی عوامل مؤثر بر میزان مشارکت اجتماعی، پایان‌نامه دکتری جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران.

References

Quran karim

- Ahmadi, S. (2009). Gender differences in altruistic behaviors, *Applied Sociology*, Q20, 35(3), 23-36. [In Persian]
- Amirkafi, M. (1995). Social trust and its influencing factors, Master's thesis, *Faculty of Social Sciences*, Shahid Beheshti University. [In Persian]
- Ameri, M., Sohrabi, M., & Hosseini, R. (2013). Barriers to women's participation in cultural activities, *cultural management*, 8(24), 21-35. [In Persian]
- Alavi-Tabar, A. (2000). Participation in the administration of city affairs, *surveying the model of citizens' participation in the administration of city affairs* (Vol. 1), Tehran: Publications of the Organization of Municipalities of the country. [In Persian]
- Bastani, S. (2008). Investigating the social capital of the network in ten neighborhoods of Tehran: Investigating the place of local relationships in social networks, *Social Studies of Iran*, 2(2), 55-74. [In Persian]
- Bostan, H. (2006). Revision of gender role theories, *Women's Research*, 4(1, 2), 5-31. [In Persian]
- Biro, A. (1991). Culture of Social Sciences, Bagher Sarokhani, Tehran: Kayhan Publications. [In Persian]

- Cheraghi, M., & Molavi, H. (2006). The relationship between different aspects of religiosity and general health in students of Isfahan University, *Educational and Psychological Research*, 2(6), 1-22. [In Persian]
- Dehghani, H., & Safurai, M. (2017). The relationship between gender roles and the gender type of couples with family efficiency, *Scientific Research Journal of Psychology*, 12(23), 1-22. [In Persian]
- Dogan, M. (1995). Measuring the concept of legitimacy and trust, Parviz Piran, *political and economic information*, 97-98. [In Persian]
- Faraji, L.Feli.j. (2010). Investigating the impact of social and cultural capital on women's participation in non-governmental organizations, *welfare planning and social development*, 4, 167-198. [In Persian]
- Ghafari, G. (2004), Social Trust in Iran, Tehran: *Ministry of Culture and Islamic Guidance*. [In Persian]
- Ghasemi,V., & Ghorbin, M. (2010). Comparative analysis of the effect of skill on the level of religiosity and value priorities of girls and boys, *Strategic Studies of Women*, 12(47), 197-222. [In Persian]
- Giddens, A., & Brad Sal, K. (2007). *Sociology*, translated by Hasan Chavoshian, Tehran, Ni publication. [In Persian]
- Inglehart, R. (1994). Cultural transformation in an advanced industrial society, *Maryam Veter University*, Tehran: Kavir Publications. [In Persian]
- Jabari, H. (1999). Participation and social development, *a collection of papers of the social development conference of the Ministry of Interior*. [In Persian]
- Jamshidi Suluklu, B., & Sheikhu-Islami, R. (2013). Individual differences in gender roles and its relationship with students' religiosity, *Personality and Individual Differences*, 2(3), 101-119. [In Persian]
- Jamshidi Seluklu, B (2010). The relationship between religiosity and resilience in middle school and high school boys and girls in Shiraz, *a research project presented to the Education Research Council of Fars Province*. [In Persian]
- Kalini, M. (1981). Usul Kafi, Volume 2, Tehran: *Farhang Ahl al-Bayt Publishing House*. [In Persian]
- Majdi, H., Andalib, A., Masharzadeh Mehrabi, Z. (2014). *Identifying effective indicators on women's participation in urban development projects*, 12(32), 3-12. [In Persian]
- Mohseni, R., Khoshfar, G., Ali Babaei, A., & Ebrahimi, M. (2012). Investigating factors influencing the motivation of women's participation in non-governmental organizations, *Women and Society Quarterly*, 4(2),167-191. [In Persian]
- Mahboubi Shariatpanahi, N., & Rokanuddin Eftekhari, A. (2016). Presenting the model of participation of non-governmental organizations in women's access to social rights in Iran (case study: Tehran city), *doctoral dissertation in the field of women's studies*, Tehran: Tarbiat Modares. [In Persian]
- Mohseni, M., & Jarallahi, A. (2003). *Social participation in Iran*, Tehran: Aron. [In Persian]
- Majlisi, M. (2024). *Bihar al-Anwar, Beirut: Darahiya al-Tarath al-Arabi*, vol. 71, b. 21, h. 312. [In Persian]
- Mortazavi, M., Hassanzadeh, M., Tajik, M., & Nejat, S. (2015). Pathology of the situation of charities in Iran, *National Conference of Lasting Khair, Rahbari Ala Charitable Foundation*, Esfand. [In Persian]
- Maleki, A., & Omidre, P. (2014). Investigating the relationship between trust and social participation in Iran, *Social and Cultural Development Studies*, 4(3), 133-154. [In Persian]
- Mehdizadeh, M. (2016). Media theories, popular ideas and critical views, Tehran: Hamshahri Publications, Ch 6. [In Persian]
- Mills, R., & Grusek, J, E. (1991) *Cognitive, affective and behavioral consequences of praising altruism*, Merrill Palmer Quarterly,35, 299- 326.
- Nekui, M., & Saif, S. (2004). Investigating the relationship between religiosity and marital

- satisfaction, *Counseling Updates and Researches*, 4(13), 61-79. [In Persian]
- Omidiani, H. (1993). Gahanbar in Ancient Iran, *Endowment of Eternal Heritage*, Tehran, 3(6), 46-51. [In Persian]
- Putnam, R. (2001). Democracy and Civil Traditions (Italy's Experience and Lessons for Countries in Transition), *Mohdtaghi Delfrooz, Tehran: Salam Newspaper Publishing*. [In Persian]
- Rice, M. E., & Grusec, J. E. (1975), Saying and doing: *effects on observer performance*, *Journal of personality and social psychology*, 32, 584-593.
- Roche, G. (2012). *Sociology of Talcott Parsons*, Abdul Hossein Nik Gohar, Tehran: Nei Publishing. [In Persian]
- Suleiman Garghi, N. (2011). Examining the formation process of non-governmental organizations (with an emphasis on women's organizations) through the political, *social and cultural developments of contemporary Iran during the Pahlavi era, master's thesis in the field of cultural studies*, Tehran, Allameh Tabatabai University. [In Persian]
- Shaditalab, J. (2012). Women's social participation, *Women's Research Quarterly*, 1(7), 141-176. [In Persian]
- Tayebnia, M., & Rabbani Esfahani, H. (2017). Investigating factors affecting women's participation in voluntary charitable activities, *Islamic Social Research Quarterly*, 24(2), 135-158. [In Persian]
- Tayebnia, M., & Rabbani Esfahani, H. (2017). *By Toan Iran*, Isfahan: Qobsat. [In Persian]
- Taj Bakhsh, K., Thaghafi, M., & Kohestani Nejad, M. (2003), social capital and social policies (examining the status of social capital in Iran today), *social welfare*, 10, 155-197. [In Persian]
- Worsley, P. (1999). Social order in sociological theories, Saeed Moidfar, Tehran: Ch 1, *Tebian Publications*. [In Persian]
- Yazdan Panah, L. (2003), investigation of factors influencing the level of social participation, doctoral dissertation in sociology, *Faculty of Social Sciences, Allameh Tabatabai University*, Tehran. [In Persian]
- Zahedi, M., & Ojaklou, S. (2005). Investigating social trust and factors affecting it in Zanjan city, *Iranian Sociological Journal*, 6(4), 95-125. [In Persian]
- Zarin Baft Shahr, F. (2005). Economic activities of Safavid women in the shrine of Ardabil city, translated by Mohammad Marwar, *Tarikh Pejohan*, 1(3), 75-100. [In Persian]
- Zalugar, B., & Sarani, Z. (2015). The probability model of women's participation in Iran: non-parametric logit model, *Iranian Economic Research Quarterly*, 21(66), 103-122. [In Persian]

پیوست‌ها:

جدول ۱: جدول توصیفی مشخصات مصاحبه‌شوندگان

Table 1: Descriptive table of interviewees' characteristics

مصاحبه‌شوندگان	جنس	سن	تأهل	تحصیلات
۱	زن	۴۳	متأهل	لیسانس علوم تربیتی
۲	زن	۲۰	مجرد	دانشجوی زبان انگلیسی
۳	مرد	۵۱	متأهل	فوق‌لیسانس مدیریت
۴	مرد	۲۱	مجرد	دانشجوی زبان انگلیسی
۵	زن	۲۲	مجرد	مهندسی مکانیک
۶	زن	۲۳	مجرد	لیسانس حقوق
۷	زن	۲۲	مجرد	لیسانس تربیت بدنی
۸	زن	۲۹	متأهل	لیسانس بیولوژی
۹	زن	۳۳	متأهل	لیسانس مدیریت بیمه
۱۰	مرد	۴۶	متأهل	دیپلم
۱۱	مرد	۱۹	مجرد	دانشجوی زبان فرانسه
۱۲	زن	۲۴	مجرد	فوق‌دیپلم نقشه‌کشی ساختمان
۱۳	مرد	۴۶	متأهل	دیپلم
۱۴	زن	۳۹	متأهل	دیپلم
۱۵	مرد	۵۲	متأهل	دیپلم
۱۶	زن	۴۶	متأهل	لیسانس بهداشت
۱۷	زن	۲۷	متأهل	لیسانس فلسفه-لیسانس فیلم‌سازی
۱۸	زن	۴۵	متأهل	دیپلم- فعال در حمایت از کودکان بی‌سرپرست
۱۹	زن	۵۸	متأهل	دیپلم
۲۰	مرد	۲۰	مجرد	دانشجوی زبان شناسی
۲۱	مرد	۳۱	مجرد	مهندس شیمی
۲۲	مرد	۲۴	متأهل	مهندس الکترونیک هواپیما
۲۳	مرد	۳۳	متأهل	دکترای نانو مواد
۲۴	مرد	۱۷	مجرد	دانش‌آموز
۲۵	زن	۴۱	متأهل	دیپلم
۲۶	زن	۲۶	متأهل	لیسانس روان‌شناسی
۲۷	مرد	۲۲	مجرد	مهندس الکترونیک
۲۸	زن	۲۱	مجرد	دانشجوی زیست‌شناسی
۲۹	زن	۴۵	متأهل	لیسانس هنر
۳۰	زن	۱۹	مجرد	دانشجوی ادبیات